

СРПСКИ НАРОД

СМИСАО ТОТАЛНОГ РАТА

Поводом говора Рајхминистра др. Гебелса

Тотални рат, објављен 30 јануара прокламацијом Вође Рајха и говорима његових првих сарадника рајхсмаршала Геринга и министра Гебелса, ударио је свој печат у кратком размаку од свега две недеље Немачкој и Европи. Низ мера, које треба целокупну радњу и животну снагу немачкога народа да упуте једино и искључиво у правцу рата, већ се спроводи.

У објашњења тих мера пред светом, Европом и немачким народом, Гебелс је поново узео реч. Његов говор је с једне стране неприкривено и јасно приказивање положаја у коме се Европа данас налази под страховитом претњом са Истока. Затим се задржао на анализи снага, које Европа може да баца у своју одбрану. И најзад је дао свестрано објашњење свега што се данас у Немачкој предузима и што ће бити још предузето у циљу тоталне мобилизације. Крај његова говора изразио је пуно уверење његово и немачког народа да ће те мере заиста бити у стању да савладају неман са источних степа и да је одбаци од европских граница, да је слома и скрхају.

1918 године, творевина коју су на разореним рушевинама рускога царства почели да подижу фанатици светске револуције, закључала се пред Европом. Слабо се, ван граница Совјетске Уније, шта могло сазнати о ономе што се иза њих ради и спрема. Вести које су пристизале биле су оскудне и говориле су све о бесконачној беди маса, о уништењу човека и о његовом пуном подређивању под схему система и под нову дисциплину која је безобзирно све ставила у службу једноме циљу.

У првим годинама после стварања болшевичке државе, Лењин је веровао да ће бити довољан пример који ће свету дати његова творевина. Да ће капиталистички свет под ударцем унутрашњих потреба, који из капитализма неминовно морају да произиђу, сам да поклецне. Да ће масе радника и декласираних незадовољника, које су у свима европским земљама после првог светског рата биле у покрету, као претходница и савезник болшевичке револуције у целој Европи свршити посао, који је Лењин у Москви започео.

Лењин се преварио. Из раздружане Европе никле су нове снаге. Европа и њени народи под

вођством тих снага су успели да савладају и Белу Куна и Шпартакисте и све остале, који су после њих дошли. Никле су, из крила својих народа, носени осећањем националне обнове, људи који су за собом повели масе у један нови свет. Од светске револуције не би ништа. Лењин је умро. Његов наследник, источњак Стаљин, ковао је инструмент који би имао Европи да зада смртни удар, ковао је каму светске револуције, која би Европи имала да се зариије у срце.

Пјатилетке, у чијем је спровођењу жртвовано милионима људских створова, служиле су једном циљу: створити наоружање пред чијим налетом ни једна снага света не би могла да се одржи. Свима методама источњачке тираније стваран је и створен нови тип човека, у коме су све оне особине које одликују људско биће угушене, убијене, а све мисли и снаге упућене само у правцу једног наређења и његовог спровођења.

Данас је та снага новог Цингискана бачена на Европу. У својој бојазни, да пред обновном мишљу која је завладала нашим старим континентом изгубе свој доминантни положај у свету, плутократије су убациле масе са Истока у борбу. А те масе су биле спремне да у ту борбу уђу, јер су се за њу и само због ње спремале у току многих година.

Европа данас стоји лице у лице према смртној опасности, већој но што је икада у току историје могла да се појави на њеним границама. Успеће она то и овога пута. Али рат данашњице није више рат онакав какав је био раније. Опасност данашњице сто пута је већа од ранијих опасности. И зато сретства, којима се она једино може да задржи и сузбије, морају бити снажнија, одлучнија и оштрија од свега што је до сада Европа дала.

Немачки народ као далеко најјачи члан европске заједнице одређен је историјом и Провиђењем да за наш континент и у одбрану његових тековина, у одбрану наше културе, у одбрану резултата рада и тежњи многих,

безбројних генерација, предводи у овој борби која се води на живот и смрт, у којој неће бити, — према једној недавно изговореној речи, — победиоца и побеђених, него преживелих и уништених. И Гебелс је у име немачког народа пред светом још једанпут потврдио готовост, да се у тој борби бескомпромисно иде до краја.

Али ова борба се не тиче само Немаца, који су данас одбацили сав баласт мирнодопских навика и схватања и који су се сви, људи и жене, старци и младићи, ставили једино и искључиво у службу рата и победе. Она се тиче целе Европе. Јер у питању је цела Европа, сваки њен народ и сваки појединац. Колично је и наивно веровати да ће се армије светске револуције, ако им успе да савладају најмоћнију ратну машину коју је свет могао да створи, задржати пред протестима на хартији, пред демаркационим линијама које су повучене у дипломатским кабинетима, или пред обзиром ма коме од својих данашњих савезника.

Не треба заборавити да је светска револуција кренула против капитализма. Не треба заборавити да се она данас носи са новим националним снагама зато што су оне, одгурнувши преживели и трули капитализам, стале пред Европу и у њену одбрану. Када би те нове националне снаге биле скрхане, капитализам и његови носиоци и слуге били би лак плен машинизованих робота који чине армију светске револуције.

И зато се у заједничкој огромној опасности, у којој се налази Европа са свима својим народима, намеће и свима подједнако обавеза да све, што је у могућности сваке поједине европске нације, у овој борби за одбрану најсветијих европских тековина буде заиста и искоришћено.

На источном фронту бије се данас битка која се тиче свију нас. И дужност је нас свију, да у тој борби учинимо све што можемо за одбрану и за спас Европе, за одбрану и за спас наше националне егзистенције и наших светиња, које су, са свима европским вредностима, у опасности пред бујицом разбеснеле хорде са источних степа.

ПАКЛЕНИ ПЛАН ЦРВЕНЕ МОСКВЕ

Црвена Москва, на измаку своје снаге, после чега долази испрљење, чини очајничке напоре да се спасе неизбежног, бацајући у битку не само своје последње резерве, већ мобилишују све своје експоненте у другим земљама, да јој прискоче у помоћ. Тако шака њених експонената код нас покушава да изврши наређење из Москве вршећи недозвољена дела у циљу да изазову неред у земљи, да би тобоже нашкодили немачкој оружаном сили.

То је судбина коју је српски народ успео да избегне захваљујући својој високој националној свести и групи великих српских родољуба, који су се у најкритичнијем часу окупили око генерала Недића и са скромним сретствима ступили у борбу против изрода српског народа, удружених са агентима и пустиловима са Балкана и целог света. За кратко време ред и безбедност су били повраћени и највећи део црвених агената и њихови помагачи и јатаци били су уништени.

Народ, ослобођен црвеног терора, дануо је душом и у миру посветио се раду и стварању, да подигне оно што је „партизански“ бес био уништио. Привреда је почела да се нормализује, као што и културни живот наставио је да се развија. Земља је кренула путем обнове да у стваралачком раду поврати пропуштено време и изгради нову отаџбину на здравијим и солиднијим темељима.

Упоредо са тим отварају се нови видици пред српским народом и у колико је исправно вршио своју дужност члана европске заједнице и испуњавао своје обавезе, у толико је могао рачунати на боље дане и признање за своје држање и опредељење. Изгледало је да је најтежи тренутак неизвесности прошао, да је српски народ савладао мрачне силе, које су хтеле његову пропаст.

Али изроди српског народа у туђинској служби својим злочинским поступцима поново доводе у питање све ове тековине, које је српски народ скупим жртвама платио. Покушавајући да спроводе саботажу и убиства, они понова излажу српски народ највећим опасностима. Смртним опасностима. Они знају за последице, које могу пасти на српски народ, али они су неосетљиви за његову судбину. Њима је све једно да ли ће бити српског народа или не, јер су они интернационалисти, који не признају светињу отаџбине. Они имају срца за српски народ, за његов

живот и опстанак, колико и за неко афричко племе.

Данас прилике много су повољније, средства за борбу против смутљиваца и преврагника већа и сигурнија, искуство стечено жртвама велико је, тако да је сваки покушај осуђен унапред на неуспех. Узалуд ће експоненти црвене Москве упућивати позиве на буну, на саботажу и убиства, српски народ не само да их неће слушати, него ће их и сатрти. Тамо где би се они појавили, он ће радити, као што су чинили сељаци из села Велике Дренове код Крушевца, на чији пример указује генерал Недић, који су голоруки уништили чету комунистичких бандита.

Свест о потреби одбране од болшевичке опасности данас је још већа, јер је свет увидео колико је она била велика и како је могла да уништи Европу, да немачка оружана сила беспримерним јунашвом и отпорношћу не задржава инвазију црвених варвара са Истока. Судбина, коју би доживели мали народи, нарочито они на Југоистоку, које Совјети траже као свој ратни плеј, отворила је очи и последњем занесењаку. Сви данас схватају да у циноској борби на Истоку води се битка и за опстанак српског народа, коме нема живота ни спаса ван европске заједнице народа, која постаје стварност.

Ми смо уверени да ће српски народ одолети овим злочинским покушајима и да ће сам својом свешћу и својом вољом да свлада последње трзаје црвене немани, која га гура у смрт и пропаст. Он ће још једном показати своју високу националну свест и свој државотворни смисао, као и своје чврсто опредељење за Европу. Он ће, у то не сумњамо ни једног тренутка, сачувати ред и мир на својем тлу и испунити своје обавезе и дужности у одбрани Европе и њене културе од црвених рушитеља.

Али, у колико у његовој средини, буде било још отпадника, који не слушају глас српске отаџбине, него извршују наређења из Москве и иностранства, они треба да знају да их неће мимоићи најстрожија казна. Одговорни фактори у земљи располагају потребним средствима да онемогуће све те злочинце и да сачувају мир и ред у земљи. Дужност је свију грађана, свију правих српских родољуба да помажу владу народног спаса и да без колебања до краја врше своју дужност и одговарају свима својим обавезама у тренутку кад се бије отсудан бој за будућност Европе.

Недељни ирејнед

међународних догађаја

ЛАВИРИНТ САВЕЗНИЧКИХ ОДНОСА

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Последњи дани донели су велику политичку активност, нарочито на страни противника сила Тројног пакта. Тако је у Доњем дому говорио Черчил, у Вашингтону поводом рођендана Абрахама Линколна, одржао је беседу Рузвелт; у америчком парламенту повела се жива расправа по питању задржавања и даљег изграђивања војно-политичких база у пацифичком простору, једним чланком Правде изашла је Москва из своје резерве у погледу послератних циљева, а у Америци се на то појавила реакција, која је прешла оквир досада уобичајених манифестација разнооилажења, које постоје између гледишта појединих чланова „Уједињених нација“. У Ирану је променен председник владе, у Басри и у Палестини установљене су совјетске војне мисије, а маршал Тимошенко са четири совјетска генерала и једним адмиралом кренуо је у Вашингтон.

Сви ови догађаји, ма да на изглед без унутрашње везе, претстављају исечке из једне јединствене слике, коју пружа данашња политичка ситуација у свету. На другој страни стоје према овим разноврсним манифестацијама до максимума појачани напори тоталне мобилизације у Немачкој, слична настојања у Италији и планско настављање војно-политичких потеза на Далеком Истоку. Утисак о стабилном и систематском настојању појачан је на овој страни поновним избором Ристе Ритија за председника Финске републике, које обележава одржавање и настављање досадашње политичке линије херојског народа на Далеком Северу.

Лондон—Вашингтон

Односи између Вашингтона, Лондона, Москве и Чункина ниуколико нису последњим догађајима постали јаснији и одређенији. Напротив се може констатовати да су они, уколико се не заплићу још и више, задржавају на истој неодређеној линији.

У Черчиловом говору, у коме је у првом реду дошла до изражаја све већа опасност од подморница, има јасних индикација о разним погледима, који постоје у Белој кући и у Даунинг Стриту о политици на Пацифику. Велика Британија оставила је борбу у Тихом Океану, у свему, Сједињеним Државама. То је изазвало, према Черчиловим речима, у Вашингтону веровање да ће се Енглези у крајњој линији потпуно дезинтересовати пацифичким ратиштем. Да би отклонио те сумње, Черчил је, према сопственим речима, дао сва уверавања Рузвелту да ће по окончању рата у Европи целокупна војна снага Велике Британије бити упућена у правцу Пацифика, „уколико то буде одлучно и ратни кабинет“.

С друге стране је дискусија, која се баш ових дана води пред политичким и војним одборима Конгреса по питању поморских база и политичких и стратегијских упоришта Сједињених Држава, веома занимљива. Низ говорника захтевао је да се коначно присаједине те базе, укључено нису већ прешле у коначни посед Сједињених Држава, већ су уступљене за време рата. Затим је у Конгресу истакнуто да су Америци потребне после рата базе у Холандској Индији, на француским поседима у Тихом Океану, па чак и Врангелово острво на Далеком Северу, које припада Совјетској Унији. Агенција Тасс је ове дискусије веома опширно пренела тако да је цела совјетска штампа у великим написима регистровала ове намере Вашингтона, а нарочито подвукла оне, које се односе на Врангелово острво.

За британско-америчке односе значајно је да ни Черчил ни Рузвелт, — који је говорио неколико дана после британског премијера — нису споменули ништа, што би се могло односити на послератно уређење Европе и света, како га они замисљају или намеравају да спроведу. Чак се није ниједан од њих позвао на Атлантску повељу, нити се ма у чему изјаснио о питању, које данас занима целу Европу, а то је намеравано разграничење између Англосаксонаца и Совјета у случају њихове победе.

Што до овога није дошло, ма да то питање почиње увелико да занима не само европску, но и англосаксонску јавност, доста је разумљиво. Категоричко одбијање Стаљина да учествује на разговорима у Казабланки, непримање посете генерала Сикорског, а најзад занимљив чланак Правде, показују јасно да се Совјетска Унија не жели да веже ниуколико према својим садашњим савезницима. Ако би Черчил и Рузвелт давали макакве изјаве о својим погледима на уређење Европе и света по-

Балкан у утицајној сфери Англосаксонаца. Ако сад Правда заузима супротан став, Студард је потсећа на то, да Сједињене Државе и Велика Британија нису признале „убиство источних демократија, које је извршила Совјетска Унија“.

Студард је, штавише, изнео податке о томе, шта је све урађено у Балтичким земљама за време тамошње краткотрајне совјетске владавине. Он је навео да је само из Литве одведено и убијено преко 10.000 особа. Он је изнео и податке из Летоније, где је нестало 10% становништва за време совјетске владавине. Најзад завршава Студард са констатацијом, да га овај поглед у Стаљинове замисли, који је пружио чланак и Правди, дубоко узнемирује.

Да Студард није усамљен доказује чланак америчког дописника у Дејли Харалду, у коме се овај жали, како су они Енглези и Американци „који се више плаше совјетске опасности, но што мраз Хитлера“ сада у Великој Британији и у Сједињеним Државама на делу, да потстрекну антисовјетско расположе-

ње Вашингтоном мимо Енглеза. На конференцији у Казабланки није био присутан ниједан претставник Москве, мада се Рузвелт изјавио спремним да изиђе Стаљину у сусрет чак до Каргума. Али, неколико дана после тога, стигла је у Порт Натал у Бразилији једна мисија совјетских генерала са маршалом Тимошенко на челу, која је морала да пређе преко територије окупираних Северне Африке — дакле баш области у којој је конференција одржана — и која се није зауставила у британским штабовима на Блиском Истоку и у Африци. Из Порт Натала мисија је продужила за Вашингтон.

Из ове занимљиве чињенице намеће се неколико закључака. С једне стране долази до изражаја тежња да се екипа, која претставља Совјетску Унију у Вашингтону, и која је веома јака, још и даље појача. С друге стране, ово претставља директан додир нарочитих војних изасланика Совјетске Уније са Сједињеним Државама без учешћа Британаца, који у англосаксонској спрези желе да по пита-

већа пропагандна кампања у историји није успела да надахне амерички народ вером, која би била равна вери његових противника. Разлог за ово види Хај у чињеници, што влада и председник Рузвелт показују исте партијско-политичке и котеријашке тенденције у вођењу рата, као раније при спровођењу привредних планова. Док се америчком народу, сем неодређених парола, не даје ништа конкретно, тако да је он потпуно необавештен о томе, куда га воде, — докле се на двадесет и пет језика свакодневно пушта митраљеска ватра пропаганде преко кратких таласа према непријатељима, према неутралицима и према савезницима. Оно, међутим, што се у име нашег народа, завршава амерички публициста, обећава другим народима, ми не смемо да сазнамо.

Све ове појаве показују само да је обрт у ратној ситуацији, ма колико био пролазан, изазвао читаву бујницу политичких постојања, чије би се набрајање могло продужити у недоглед. И поново треба констатовати да је овај рат веома далеко од тога да буде једноставно мерење снага двају противничких табора. Ратни циљеви сваког појединог учесника у њему су у супротности са ратним циљевима свију осталих учесника. Положај је тако испреплетан и компликован, интереси су толико изукрштани, да је дефинисање једноставно предвиђање једноставног завршетка рата.

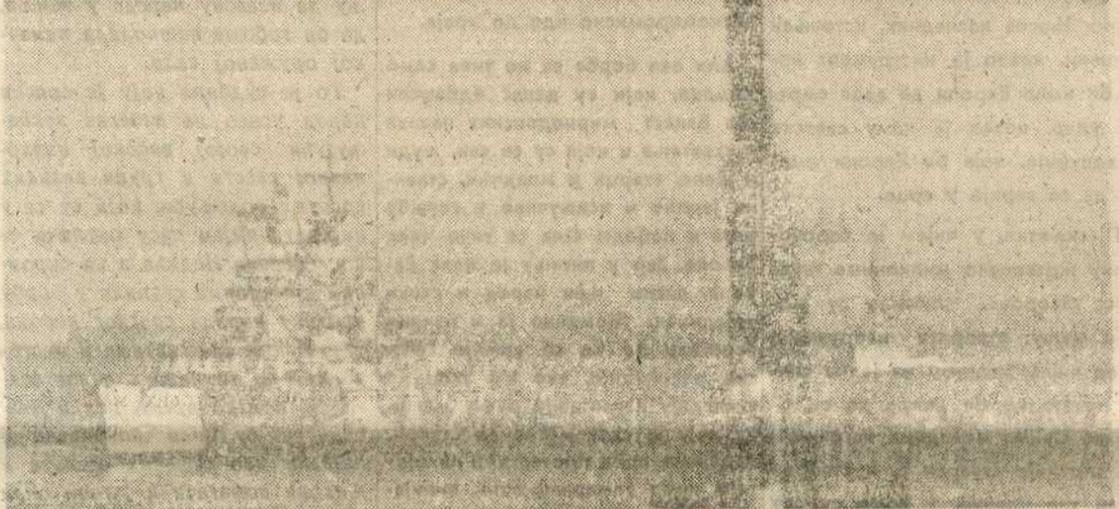
Барометар на Блиском истоку

У међувремену се одиграо догађај, који смо на овоме месту већ предвидели. У Ирану је дошло до промене владе. Барометар односа снага између Англосаксонаца и Совјета, који се налазе у Техерану, показује тачно сва скретања и сва померања. Англофили Ал Султани оборен је, а на његово место је дошао совјетски симпатизер Сохејли, који је већ раније био на положају председника иранске владе и који је смењен у тренутку, када је проширо годишњом летњом офанзивом Совјетској Унији био нанесен озбиљан удар.

Да та ситуација није оставила Черчила равнодушним види се из његове изјаве пред Доњим домом о теми и резултатима конференције у Адани. Доследно је Черчил том приликом изјавио да се Велика Британија обавезала да Турску што више наоружа, јер у британском интересу лежи да Турску претвори у солидни бедем против агресије ма са које стране она дошла.

Јасније се Черчил заиста у овоме тренутку није могао да изрази. Он је овим речима потврдио претпоставку, која је на овоме месту већ истакнута, а то је, да су споразуми у Адани били уперени директно против совјетске политике и совјетских интереса.

VERUS

Немачки ратни бродови на свом крстарењу по Атлантику

(Foto: Belgrader Bildagentur)

сле рата, могли би да се изложе једноме демантију из Москве, који би политички био веома незгодан, и који би и званично подвукао сву опречност гледишта.

Америчко-совјетска полемика

Чланак Правде био је упућен свету са намером да се укљони ца есенцијалне совјетске победе по цели европски континент. Ипак, — ма да је у томе чланку наглашено, да Совјетска Унија не жели да наметне свој поредак или своје тураторство ниједној другој држави, — дошло је јасно до изражаја да Москва тражи успостављање граница од 1941 године, чиме непосредно лира у Пољску, Финску, Естонију, Летонију, Литву и Румунију. Од ових шест држава пет одржавају дипломатске односе са Америком, која их признаје као суверене.

А иза ових планова, које је Правда јасно истакла, крије се много више. Како је то осетила Америка, показује сензационални говор, који је одржао на седмич издвач Вашингтон Стар, Студард.

Угледни амерички публициста употребио је изузетно оштар полемички тон. Из његовог говора, који је изазвао разумљиву пажњу у свету, произлази искрено чуђење, што се очигледно већ данас Совјетска Унија ставља на терен, који је у основи супротан претпоставкама Атлантске повеље. Студард је нагласио да према Атлантској повељи Источна Европа треба да се организује по демократским начелима, да треба успоставити три балтичке државе и Пољску. Гласајући сачувати Румунију, обезбедити Финску и задржати

јење. То расположење се орпштава и у штампи. Водећи листови у Њујорку, наставља Дејли Харалд, пишу како Сједињене Државе спремају своју велику војску ради тога да се у преговорима о миру могу да појаве подупрти оружјем према својим дрвеним савезницима. У случају совјетске победе, наставља лист, претстављала би Европа већу опасност за савезнике, но раније.

На другој страни стоје, међутим, изјаве и гласови, који свим супротно посматрају овај проблем. Њујорк Сан пише тако да има мало основа за веровање да би Сједињене Државе и Велика Британија против остварења совјетских намера у балтичком простору и у другим крајевима Европе, водиле активну опозицију. Али, завршава тај лист, Америка се нада да ће Совјетска Унија ипак третирати и те проблеме у духу Атлантске повеље.

Укратко, између Москве и Англосаксонаца нема још конкретног споразума. То потврђује и британски министар за Средњи Исток, Кези, који је ових дана тражио да се „најзад успостави јединство савезника макар у најважнијим питањима“. А истовремено амерички новинар Линдли прми против „ала неповерења између Совјетске Уније и њених западних савезника“.

Али проблем није чак ни само у томе. Не стоје с једне стране Англосаксонци, а с друге Совјети; односно, нису мишљења у англосаксонским земљама једноставно и подједнако подељена у односу на политику Москве и савеза са њом. Проблем се компликује тиме, што Совјетска Унија са своје стране опет гледа да дође у непосредни контакт

њима европске политике воде пресудну реч.

Дужност маршала Тимошенка и његових пратилана биће свакако, поред осталог, да затражи појачање испорука за Совјетску Унију. Баш у тим данима, када је црвена војна мисија путовала за Вашингтон, Черчил је опет пред Доњим домом изјавио да је помагање Совјетске Уније, и то како у погледу даљих испорука материјала, тако и што се тиче успостављања нових фронтова, у зависности од стварања новог бродског простора. Ово значи да је и за евентуално даље помагање Совјета подморничко питање први и најважнији проблем. Тимошенкова ће дужност свакако бити да објасни у Вашингтону, како испоруке за Совјете претстављају најважнији задатак Сједињених Држава у овоме рату.

Шта се мисли у Америци

У вези с овим комплексом треба навести и писање америчке ревије Ридерс Дајџест, у којој један од најпознатијих америчких радио коментатора Стенли Хај пише да је влада брижљивим радом приватних агентура информисана тачно о мишљењу и менталитету америчког народа, и да је том приликом морало бити утврђено да 50% Американаца изјављују да им није јасно, зашто се, уствари, рат води.

Пропагандни апарат, који је од доласка Хитлера на власт у Немачкој, пише Хај, у јединственој, прогресивној енергији свима сретствима гледао да упечати народу ко и шта су његови непријатељи, није успео да заплаши америчански народ. Нај

ГЛАВНИ УРЕДНИК, одговоран за садржину листа: Велибор Јоцић.

ВЛАСНИК: Мих. Станковић из Београда.

РЕДАКЦИЈА И АДМИНИСТРАЦИЈА: Теразије 5 мезанин, I степениште (Палата Извозне банке).

ШТАМПАРИЈА „ЛУЧ“, Краљице Наталије 100.

Тромесечна претплата 36 дна, шаље се преко „Пресе“, а д. Влајковићева 18.

Судија у служби нације Рад као вредност

Говор министра i. инж. Добросављевића на Београдском раду

Дубоко је укоренено у нашем народу веровање да „правда држи земљу и градове“. Да, ако у једној друштвеној заједници правда буде нарочито негована и чувана, њен опстанак и напредак су обезбеђени. Идеални поредак је постигнут онда, ако се животвори и очува правда која живи у свести и осећању средине која сачињава заједницу. Неправда изазива вазда реакцију. Реакција је у толико снажнија у колико је неправда већа. Најтежа је неправда онда, када се у име правде изриче неправда. Тешка времена настају за друштво, када они који су позвани да штите правду, из ма којих побуда, погази законе.

Потреба, која је постојала, која постоји и која ће постојати, увек, код сваког појединца, да његов однос и положај према осталим члановима заједнице и према самој заједници, буде одређен и загарантован, — створила је још од првих дана постајања друштвене заједнице, функцију судије. Ова функција одржала се кроз све промене људског друштва. Задржала је своју непромењену важност у свима досадашњим облицима уређења, кроз све степене културног и социјалног развоја. Па и данас, када је цео свет ускопитлан гигантском борбом идеја и нација, судија није сишао са свога високог пиједестала, на који га је уздигла његова узвишена дужност службе правосудју.

Ко је у данашњој друштвеној заједници носилац Правде? — судија. Ко је одговоран ако се Правда не очува? — судија. Колико тешку, деликатну и важну задаћу има судија? На њему почива основа државе. Не схвати ли он правилно своју дужност, или, пође ли он погрешним путем, темељ државе је пољуљан. Граница између правде и неправде толико је танана, да најмања омашка може да има кобне последице, да изазове осећај неповерења према судству, па следствено и према заједници. Због тога и личност судије мора да стекне изузетан ауторитет, изузетно поверење, изузетно поштовање и изузетне симпатије. Покушаћемо да укажемо на то какав би требао да буде судија да би стекао све те квалитете.

Судија, пре свега, мора да осећа, да разуме и да познаје до танчина средину којој има да суди. Он мора да упозна психу целине и психу појединца. Даље, мора да проучи моралне особине те средине. Мора да уочи све недостатке и мане у карактеру. Мора да упозна социјалне и економске проблеме њене. Мора да прати културни развој своје средине. Он мора да живи и сарађује у тој средини, али не сме да прими мане и недостатке ове. Он мора себе морално и интелектуално да уздигне изнад своје средине, али да се не удаљи од ње. Он мора своју личност да уздигне, скоро, на степен божанства. Он не сме никада да дозволи да га та средина апсорбује и да му наметне своје назоре. Он мора у даноме моменту да осудом коригира недостатке те средине. Његова осуда ће имати карактер објективности и непристрасности само онда, ако је у свести средине о својој личности изградио специјалан култ.

Правда мора да буде увек задовољена. Сваки случај има да цени узимајући у обзир све околности које су од важности за пресецање. Али не сме, при том, да пренебрегне живот и његове потребе. Не постоји друштво ради закона, већ закони ради друштва. Закони су донети да регулишу и каналишу живот а не да га спутавају. Они се доносе обзиром на потребе средине у једном моменту. Живот, међутим, има свој ток и развитак. Упоредо са овим не мењају се и закони. Судија, мора да прати развитак живота, да га разуме и схвати и да се стара да закон

примени на сваки случај не вређајући законски принцип и не спутавајући живот. Судија је велики онда, ако оперише са законом у свима временима подједнако. Судију не сме да збуни ни једна појава у друштву. Он не сме да остави некажњена извесна делања ако су иста по објективним појмовима средине не допуштена и штетна. Мора за таква делања да нађе санкцију у закону. Судија мора да буде еластичан, са једном убедљивом логиком. Он не сме да прима сугестије, већ само оправдане разлике. Он не сме да буде импресионаран ничим, што би отстранило његову пажњу од главне ствари. Он не сме да буде изненађен ни једним новим обликом социјалних односа у колико дођу у сукоб са законом.

Културна тековина писаног законодавства добија своју вредност тек у његовој примени. Примену врши судија као носилац судијске функције. Он даје душу мртвом слову закона. Најдрагоценија добра човека, његова права и лична и имовинска, остављена су судији на одлучивање. И више од тога. Судија је овлашћен да кроз праксу попуњава законске празнине, да животне промене, које законодавац није успео да обухвати прописима, употпуњује својим одлукама, та утире пут будућем законодавству.

Данашњица нарочито ставља судију скоро свакодневно пред нове проблеме. Не може се за сваку појаву доносити посебна одредба. Зато судија мора данас брзо да се одлучује, одмах да се правилно сналази и да буде врло обазрив. Данас, више него икада, судија мора да осећа народно поверење у суд, па следствено и у заједницу. Данас, када су уништене у свести народа, скоро, све функције о ауторитетима, на судији лежи дужност да очува још увек непоколебљиви ауторитет суда.

Сем тога, данашњица захтева од судија да испуне и једну свету дужност према нацији и према заједници. Сви смо ми сведоци велике народне несреће у коју је запао без своје кривице. Подземне авети не мирују ни данас, када су наш народ довеле до ивице понора. Смеју ли наши интелектуалци а нарочито судије, дозволити да авети доврше свој злочињачки задатак и да гурну народ у понор? Смеју ли судије да гледају мирно да народ потоне, а да му не помогну? Зар то није пропаст и свију нас? Сме ли војник да се не одазове позиву заједнице када је треба да брани? Сме ли судија да се не одазове једној моралној обавези према нацији? Познато је да судија ужива велики ауторитет у народу. Баш због тога, његове речи би имале најснажнији утицај на народ. Од њега се не тражи много: треба да покаже живом речи најобјективније положај у коме се наш народ налази и укаже му прави пут којим треба да пође. Треба да објасни народу да му спас лежи само у очувању мира, а да му предстоји тугурна пропаст ако послуша глас подземне авети. То не би била служба режиму или политичкој партији, већ служба нацији. А ма ли светије дужности од службе нацији. Исто тако, ово се ниуколико не коси са функцијом судије. Судија је члан заједнице, са свима правима и обавезама према овој. Из овога произилази обавеза да своју нацију брани и чува као и сви остали. Дванаест је час да се нацији помогне. Зато вршимо своју дужност док је време

Богољуб Кујунџић

„Од искона, од када је света и века, просечан човек се је такорећи рађао, живео и умирао у том прећутном уверењу, да се само радом може постићи нешто од трајне вредности, па се је кроз векове радом почела да процењује и вредност самог човека са речи „вредан“. Дакле као радан то јест вредан, он има неку вредност за разлику од човека који не ради и за кога се онда каже да није вредан то јест, да нема ни сам никакву вредност.

Не само да се радом процењује вредност самог човека, него се радом процењује и права вредност онога шта такав човек може да има; његово право богатство или беда. Довољно је да се сетимо из обичног живота, да никакво богатство ако је дошло нерадом не вреди много и не може бити трајно: сва богатства до којих се долази наслеђем или олако, ако се при томе не зна или неће да ради, пропадају за релативно кратко време, као и богатства стечена коцком или спекулацијама, која се стичу случајем, нерадом или закидањем на својим и туђим потребама.

То су дакле та привидна богатства иза којих не стоји никаква радна протувредност самог човека коме припадају, и она готово увек пропадају заједно са човеком за кога се каже да је ленштина, коцкар или лопов. Знати и хтети радити, међутим, то је вредност која се никада не може потрошити и која не може пропасти.

Све чега смо свесни као вредности, било да проценујемо самог човека, било пак да проценујемо и остале мртве и живе ствари то јест корисна добра, претставља неку вредност само и искључиво по томе, колико је један човек умног или физичког рада и у ком облику тога рада дао, даје или може да да, или када се говори о вредности корисних добара, онда већ према томе колико је живе радне снаге у жечу да се до тога дође...

Ново сазнање

Изгледа да је судбински било потребно да ми послед једне жалосне катастрофе дођемо у исти положај у који је био дошао велики Немачки народ после прошлога светског рата 1918 године, када је дакле тај народ био лишен свих привидних, али онда важећих вредности „у злату“, и када се је тражило да тај народ све што му је од таквих вредности остало само да је без могућности да то ма одкуда прибави.

У тако тешком и критичном времену за Немачки народ, који је и пре тога знао, умео и хтео да ради као и наш народ, дошло се је одмеравањем и проценом свих расположивих могућности и вредности такође наједанпут до спасоносног сазнања, да је основ свих вредности управо у количини и каквоћи људског рада. У процени тога, данас заиста треба већ и сваки просечан човек код нас

да зна, да на пример и најдрагоценија руда док лежи у земљи не значи ништа и нема никакву вредност: да почиње да вреди од првога удара пијуком у земљу, па затим у сразмери утрошеног рада око извлачења те руде, топљења, пречишћавања и легирања вреди све више све до полуфабриката стим, да сада и даље, идући од таквих сировина или полуфабриката, — које треба да вреде само толико колико је рада и способности до тада утрошено да се до њих дође, даљом прерадом, т. ј. даљом употребом људског умног и физичког рада, опет тачно у сразмери утрошене количине и каквоће тога рада и даље добија у вредности све до завршног фабриката или производа.

Та би се даља обрада састојала на пример у отсецању тако добијених комада метала, у изливању или ковању с тим, да се према напорно и пажљиво извршеним прорачунима и цртежима израђују даље делови разних машина, апарата, справа и тако даље, тачно одређених облика и величина. — Идући из операције у операцију вредност тако добијеног производа се повећава у сразмери утрошеног рада с тим, да кроз рад склапања, проба и тако даље дођемо до завршне вредности тога производа већ у облику готових машина, апарата, или индустријског производа уопште.

Слично као код процене вредности људи, са вредан или мање вредан, већ према томе колико и шта он ради, ми онда и за једну фабрику или индустријско постројење кажемо да вреди мање или више, процењујући то количином произведених добара то јест, количиним и врстом уложене или још боље речено прерађене радне снаге у виду некога производа. — Мерећи све радом као са основном вредношћу, нама постаје дакле јасно на један уопштени начин, да ни људи, ни фабрике, ни рудници, не вреде ништа ако не раде; — да ни њиве, поља, виноград и воћњаци не вреде ништа ако се не обрађују и шуме ако се не гаје истовремено када се секу.

Права вредност рада

Бити свестан вредности рада, значи дакле у ствари бити свестан онога шта стварно вреди један за нас потребан производ или имање, — шта вреди и шта може један човек и најзад, шта може и вреди један цео народ. Ако је рад све и ако према томе ми све што ценимо меримо радом, онда је рад уствари основна вредност са којом процењујемо и све остале вредности исто тако као што је некада било сматрано злато или такозвано златно важење.

Међутим, оно што се никада није могло постићи златом и златним важењем то је, да све ствари које процењујемо, сва имања и добра па и људи имају своју непроменљиву вред-

ност и своје право место по важности у животу једног човека, државе и читавог друштва. Другим речима, тек са свешћу о правој вредности рада као основне и највеће вредности, као основног мерила, постало је могуће правилно поставити све ствари и сва битисања на своја места у животу нашем с тим, да и сам човек који ради добије своје право место у друштву.

Шта више, са свешћу о раду, и сматрајући рад као основно мерило свих осталих вредности постало је могуће применом чисто дисциплинских мера искључити сваку спекулацију и претерано користољубље појединца.

Злато и спекулација

Када имамо у виду, да су могућности спекулација и користољубља тесно везани нераздвајиво за појам злата и златног важења, што није случај када се рад сматра као основна вредност и мерило, ми увиђамо онда да правилна схватања о вредности рада искључују сваку могућност, да се све вредности ствари, добара, имања и људи могу да процењују или подцењују већ према прохтевима користољубивих и незајаљивих појединаца т. зв. спекуланата или експлоататора, који међутим, као што је то правило тово без изузетка сама нису давали никакву протувредност рада. Правилно схватање о вредности рада постало је дакле и основ за један праведнији поредак у држави и друштву.

Не само идеолошки, него и у практичном животу и у унутрашњем уређењу државе постало је дакле могуће искључити једну нездраву и несхватљиву појаву, да онај који даје рад умни или физички као највећу вредност до скоро сам није имао никакву вредност, јер је за процену свега тога било узето злато или новац, до чега се је могло долазити и спекулацијом и нерадом.

Један нови национално-економски и национално-социјални поредак, чије темеље чини правилно схватање рада као једине могуће вредности, искристалисао се је у Немачкој као творевина национал-социјализма. Поредак који је уствари започео оним спасоносним буђењем када је цео радан Немачки народ такође наједанпут после прошлог светског рата, унесрећен, схватио вредност рада као једину стварну вредност с тим, да данас после неких двадесет година тај народ представља симбол снаге, моћи и правог богатства које се не може потрошити и не може пропасти а то је рад.

Ето то је и наше највеће богатство, дошто друга богатства и не постоје и то је наш пут да се по томе богатству изједначимо са осталима. Сада нам је дакле разумљиво, да ако се од једног народа тражи да ради, онда се у ствари тражи управо оно што њему самом подиже вредност и највише користи; тражи се оно што се никада не може потрошити и исцрпити.

ДВА СВЕТА С.А.Д.

Европско схватање о моралној и материјалној вредности рада, налази се у најоштријој опреси са америчком тезом о „људској срећи“. Тамо где се капитализам развијао сасвим независно од народних интереса и традиционалних спона, жеља за богаћењем узела је таквог маха, да је своју главну покретну силу нашла у чистом материјализму. „Посао и над свега“ касначело, било је карактеристично за начин, манифестован у америчком привредном развоју, коме се живот Американца потпуно потчинио.

ДА ЛИ ЈЕ ТО ЗЕМЉА „НЕОГРАНИЧЕНИХ МОГУЋНОСТИ“?

Животно Вјерују једног Американца изгледа отприлике овако: капитализам ствара максимум среће и гарантује према тренутном стању технике цифру зараде и место, свакоме према његовим способностима. Сједињене Америчке Државе достигле су врхунац свога културног развоја, то је срећна земља, и једина за коју се исплати живети. Довољно је дати сваком највећу личну слободу, и људи ће у задоволству и слози постати богати и срећни.

Међутим ова „срећа и слобода“, била је привилегија појединаца, сасвим у духу ере либерализма, која је сматрала сваку државну интервенцију у области приватног живота, у корист целине, као штетну.

Стварност је сасвим другачија. Статистика двеју североамеричких држава даје нам интересантне податке. Број оних чији су приходи преко 100.000 долара годишње пењу се стално, док истовремено само једна четвртина породица зарађује минимум за животни опстанак. Број америчких милионера, ратних лифераната у сталном је порасту. Већ прошлог рата број од 4.500 из 1914 попео се за непуних три године на 11.800 у години 1918.

После првог светског рата концентрација капитала је тако порасла, да су већ 1926 две трећине америчке народне имовине биле уitrustовима, дакле, у рукама неколицине појединаца.

Питамо се, где је онда амерички народ?

Један поглед на састав америчког народа пружа нам следећу слику:

1) **Плутократија** (новчана аристократија). Број се не може тачно утврдити. Цени се на 250 хиљада људи, што чини 0,2 од сто становништва, коме припада 60 од сто народне имовине.

2) **Средњи сталеж**. То није средњи сталеж у европском смислу, са великим бројем самосталних подузетника, већ, напротив, амерички средњи сталеж независних намештеника. Цени се на 33 од сто становништва, дакле око 45 милиона људи, који располажу са 35 од сто народне имовине. Њима се могу додати боље плаћени радници и фармери, који су са њима изједначени у погледу животног стандарта.

3) **Сталеж неквалификованих радника и досељеника**. То је 65 од сто америчког становништва 85 милиона људи, који располажу са свега 5 од сто народне имовине.

То је резултат те „америчке слободе“ у односу на појединца. Она постоји само за оне који се доконају богатства и благостања док је огромна маса еиромашна, што за америчке прилике значи, обешчашћена и понижена.

Колика је беда у Сједињеним Америчким Државама узела маха, види се из јавно објављених извештаја, по којима је године

1939 било 8 милиона деце, из породица које су стално уживале помоћ у стану и исхрани.

ЗЕМЉА БЕЗ ЗАНАТА

Појам заната у европском смислу речи у Америци не постоји. Лов на „послове“, прецењивање економског успеха и концентрација капитала омогућиле су сваки развој занатства, и оно што је постојало изумрло је. Један од најзначајнијих разлога била је несташица стручне спреме. Американца никада не учи неки одређени занат. Он се бори за богаћењем, где год сагледа могућност, иде за њим. Недостатак систематског васпитања омео је развој самосталног занатства. У раду грађани Северне Америке не виде унутрашње задовољство, циљ им је богатство, све остало је споредно. Има доста примера да је неко почео као судопера, и завршио као доларски милионар.

Па, ипак, овај број је тако мали у сразмери са онима који нису ништа постигли.

Каже се, да се Американца у иностранству познаје већ по оделу. Према америчким подацима 99 од сто купљених одела су конфекција — готова. — „Рич мај даун“ — Скин ми то доле, најпознатији је израз за скидање са рафа. Америчка одела се производе милионски. Јевреји држе целокупну текстилну индустрију у својим рукама, Американца се буса у груди кад се говори о „америчкој слободи и независности“, док се повинује туђем диктату.

У Сједињеним Америчким Државама постоји око 10.000 предузећа, са 100.000 продавница, све по једнообразној цени. „Све по седам“. На 1.300 Америчана-

ца по једна оваква радња. Велики капиталистички концерни држе 50.000 радњи са животним намирницама. Скоро 90 од сто промета ципелама обавља се путем оваквих базара. Крајем 1926. створен је и такозвани trust хлеба, који је само у Њујорку имао 800 пекара. Једно једино друштво имало је 1200 месарница.

То је ишло тако далеко, да је и држава морала интервенисати под притиском јавног мишљења, али без успеха.

Добри познаваоци америчких прилика говоре о недостатку сваког смисла за традиције и

депоти. Слика једне улице у Њујорку може истовремено да претставља и улицу у Чикагу! Све је стандардизовано: куће, трговачке радње, трамваји, људи, одело, животне намирнице — све.

Типизирани алати, стандардизована производња у серијама, главно су обележје америчке производње. Она нема времена ни могућности да води рачуна о жељама појединаца. Нема сумње да је униформисаност Америке настала из једнообразног друштвеног и индустријског развоја земље. Европски градови су имали своје лице у време када је људе везивало осећање заједнице, када је капитализам био тек у зачетку, да би доцније утабао пут масовној производњи и техници.

Америчка „култура“ резултат је углавном оба ова фактора. При том Америка не претставља изграђен јединствен народ, то је шаролика маса људи, која је у овој земљи потражила своју „срећу“, и која је утонула у најгрубљи материјализам.

КАПИТАЛИСТИЧКИ ПОРЕДАК У РАСПАДАЊУ

Приликом преузимања власти 1933, председник Рузвелт покушао је „да појача државну власт према америчком капиталу“. За то није било кохезије: крви, простора, историје — велике политичке идеје!

Шта више ни најновији ратни профити, који су од користи само потстрекачима рата, нису у стању да ублаже ове супротности већ само да их поопштре, и на тај начин убрзају процес преврата, који ће захватити Америку.

Др. Х. Херман Болер

ИСТИНА О РАСПУЋИНУ

Сензационална отприча енглеског амбасадора у Мадриду

Нешто пре избијања другог светског рата, приказан је, један амерички филм, који се базирао личношћу Распућина, чувеног „калуђера-чудотворца“ на царском двору Николе Другог, у потпуно неверној светлости. Распућин је приказан као необуздани хушкач за рат против Немачке.

У стварности је било сасвим другачије. Наиме, Распућин је са потпуним енглеског Сикрет сервиза убијен, баш зато што је био против рата са Немачком.

Када се у пролеће 1914, у руским владиним круговима много говорило о једном претстојећем рату, упутио се Распућин лично цару. Његов утицај код царске породице, и поред свог неморалног живота, остао је неприкосновен. Утолико више, што је Распућин, на свој начин, лечио са успехом болесног руског престолонаследника.

Распућин је упозоравао цара Николаја Другог на последице једног рата против Немачке, и саветовао му да сачува мир. Овај „видовити човек“ прорекао је цару његову пропаст у случају ако рат ипак избије.

Лето тешке, судбоносне године 1914, провео је Распућин у своје сибирском завичају, у селу Петровскоје. На дан сарајевског атентата — 28 јуна — пала је „оцу Григорију“ — како су звали Распућина у његовом селу, на колена, на улици, једна млада ружна жена, извесна Феонија Гусова. Док се Распућин сагао да је благослови, прободла га је ножем, вриснула и пала у занос.

Чудан је случај, да су оба атентата била истога дана. Распућин је био познат као противник рата. Хтели су га склонити са овога света. Руска влада је наредила, да се о атентаторки Гусевој ништа не пише. Речено је да је умоболница и верски фанатик. Ко ју је навео на ово дело? О томе се никад неће ништа дознати.

Распућин, који је био тешко рањен, пренет је у оближњу варош, у једну болницу, где су лекари огласили рану смртоносном. Недељу дана доцније осећао се „отац Григорије“ боље. Дознавши за развој спољнополитичких догађаја, издиктирао је једно писмо, упућено цару. После извршене руске мобилизације, када се рат није више могао спречити, послао је Распућин цару и последњи вапијући телеграм.

Недостајао је његов лични утицај, тако да је судбина узела свој ток. Две године је беснео рат, изазван од неодговорних

царистичких државника. Распућин је скупљао сретства за нове болнице за рањенике, и узурпировао се код руског генералштаба, да не поступа сувише расипнички са људским материјалом.

Овај свемоћни човек, за кога се мислило да може све постићи у руској владалачкој кући, добио је временом моћне противнике, чак и међу својим бившим пријатељима. Црквени оци Светог Синода, који нису могли да забораве надмено држање Распућина, као и многи мужевити жено од Распућина „зачараних“ нису трпели овог „чудотворца“. Исто тако и запостављени великодостојници, приврженици странке за рат, којима је Григорије био три у оку.

Тајне силе су биле на делу, и спремале да оца Григорија уклоне без трага. Велики књаз Николај Николајевич, највећи ратни хушкач и кривац за избијање рата, некадашњи заштитник Распућина, мрзео га је доцније као кугу. Са његовим пристанком спремани су планови, који би бачили у засенак и фантазију писца јефтиних криминалних романа.

Званична места, међутим, бојала су се гнева руског цара и царице, и нису се усуђивали да учествују у атентату и убију „тајног незваничног владара“ Русије.

Приватна лица привела су у дело убиство.

Књаз Јусупов, млади аристократа, ожењен унуком царевом — Ирином, ставио се у везу са великим књазом Димитријем и чланом Думе, Пуришкевичем, оговореним непријатељима Распућина, да би израдили заједнички план убиства. Непријатељи Распућина потпомогани су свима сретствима од сер Самјуела Хора, данашњег енглеског амбасадора у Мадриду, тадашњег дипломатског претставника Сикрет сервиса енглеске амбаскаде на руском двору, о чему он са несакривеним цинизмом говори у својим мемоарима.

Тек 16 децембра 1916, успело се да се Распућин домами у клопку. У палати кнеза Јусупова, убијен је Распућин на животињски начин. Јусупов, Пуришкевич и велики књаз Димитрије, испаливали су метак за метком у главу и груди. Леш је изгажен чизмама. Пре него што је леш бачен у Неву, под лед позван је телефонски агент Сикрет сервиса, сер Самјуел Хор, који је видевши леш, задовољно трљао руке.

Е. Графе

ПРЕТПЛАТИТЕ СВОЈЕ У ЗАРОБЉЕНИШТВУ НА

СРПСКИ НАРОД

ПРЕТПЛАТУ ПРИМА „ПРЕСА“ БЕОГРАД ВЛАЈКОВИЋЕВА бр. 8

ТРОМЕСЕЧНА ПРЕТПЛАТА СТАЈЕ Дин. 45.—

ПОБЕДНИЧКА ОДБРАНА

У свом последњем говору Черчил је уверавао свет да су британски терористички напади на немачку територију привукли на западно ратиште један део немачке авијације, која се борила на Истоку. Да ли је то тачно или није, не можемо рећи, али знамо да је у току последњих дана борбена делатност на Истоку била ванредно живахна и успешна по Немце. Кад је у току једног јединог дана уништено 52 совјетска авиона и када је у претходним и наредним данима уништено совјетских ваздухоплова на десетине, онда видимо да немачка авијација има надмоћност на источном ратишту.

А истовремено она има могућност да врши јаке нападне операције на Британска Острва. Ниједан енглески udaraц на континенту не остаје неизвршен: немачке ескадриле или читаве ескадре прелазе одмах у противнапад после сваког енглеског терористичког ваздушног напада.

Ових дана је била бомбардована ратна лука Плимаут на јужној обали Енглеске. То је догађај од веома великог значаја, јер се није могло претпоставити да у четвртој години рата може да буде изведен ваздушни напад на британску ратну луку, чија је ваздушна одбрана усавршавана из године у годину. Напад на Плимаут је доказ да је и најјача тачка на Британским Острвима незаштитена од смелих напада немачких авијатичара.

Немачка авијација спроводи на западу систем активне одбра-

ничке стрељачке бригаде.

То је мала илустрација велике борбе. Немци не уводе у ту борбу своје стратегиске резерве, које чувају у позадини ради пролетње офанзиве. Немачка стратегија то је хладнокрвност. Нестрпљивост — то је стратегија Стаљина, који није могао да чека док се Енглези и Американци спремају за истовремену акцију, већ је морао да сам започне своју офанзиву. Ова нестрпљивост није ствар темперамента, већ државне неопходности: сад или никад, то је лозинка Совјетске Уније, која зна да неће никад моћи победити, ако не победи сада.

Међутим, није победила, није ослабила европски отпор, већ напротив мора да констатује да се тај отпор повећао.

Док се на Истоку наставља тешка битка, у Африци Енглези и Американци воде међусобну борбу у штабовима. Енглези не могу да поднесу понижавање које је прихватио Черчил у Казабланци, када је пристао да се амерички генерали поставе на чело коалиционих трупа и авијације, тј. да Американци заповедају Енглезима.

Иначе, стање на афричком фронту је веома повољно за Осовину. Сећам се колику су ларму дигли Енглези око похода генерала Леклерка преко афричког континента, преко пустиње Сахаре у позадину Ромеловог фронта. Овај одред на камилама није извршио никакав борбени задатак, а одмах чим је стигао

Живот у хладним руским пределима учинио је да су се немачки војници снашли у многим питањима исхране и огрева

Фото: (В. В. А.)

око 100 тенкова, око 50 топова, око 20 авиона, огроман ратни материјал и мноштво војника. Колико су далеко побегли, још Пацифику. То им неће помоћи, јер један бојни брод („Ришеље“) и неколико малих јединица не се не зна, јер Енглези тврде да су се повукли 30 миља, а Американци признају 30 километара. Најзад, то није тако важно. Важно је да су изгубили добре положаје и побегли у потпуном нереду у брда.

Изгледа да се Американци мање брину о војним успесима у Африци него о грабежу. Сада су одузели Енглезима ратне бродове које су Енглези одузели Французима у Казабланци. Неколико јединица француске ратне морнарице, која се морала после борбе предати Енглезима приликом њиховог напада на Мароко и Алжир, одвучене су у Њујорк. На тај начин Американци хоће да повећају своју ратну морнарицу десетковану на могу надокнадити губитак 13 бојних бродова.

Сада су Јапаници, приликом завршетка борби на Гвадалканару, објавили списак губитака у поморским сукобима око Саломонских острва.

Американци су изгубили:

	потоп.	оштећ.
бојних бродова	6	4
носача авиона	4	4
крстарица	36	6
разарача	22	35
подморница	9	1
мањих бродова	10	3
укупно	87	53

140 јединица ратне морнарице избачено је из строја код Аме-

риканца само у борбама код гвадалканарског мамца. (Јапаници су имали губитак и штету на 1 бојном броду и 44 других ратних бродова).

Јапански адмирал Суецугу изјавио је ових дана претставницима штампе да ће у догледном времену започети комбиноване операције стратегије Тројног Пакта на најосетљивијем месту Америке и Британије. По свој прилици он је мислио на поморски рат на рат са саобраћајне путеве преко Океана. У ту нову фазу светске стратегиске борбе Америка улази са окрњеном ратном морнарицом, а и Британија исто тако.

Окрњене су такође и трговачке морнарице те две државе које су у таквом стању да не могу да изврше своје задатке. Сада се зна да је само једна осмина материјала обећаног Чан-Кај-Шеку стигла у његове руке. Ово је највећи доказ немоћи непријатељског саобраћаја.

У вези овог неиспуњавања обећања од стране Америке званични орган чункиншке владе „Такунг Пао“ објавио је да се пројектована офанзива чункиншке војске одлаже за идућу годину, јер је неопходно чекати на поновно отварање бурманског пута. Узгред речено, Рузвелт је пре месец дана тврдио да његови транспортни авиони доносе у Чунгкинг исто толико материјала колико се достављало преко бурманског друма. Овај лажов апсолутно нема појма о томе да сваки човек, а на првом месту један државник, мора да води рачуна о томе шта говори и мора да осећа створност за оно што је рекао.

Он је Чунгкингу обећао издешну помоћ, а оставио је Чан Кај Шека на целину. Војска тог Кинеза, која је бројала у почетку прошле године 2.867.000 људи, изгубила је у току 1942 године 385.000 људи мртвих и заробљених. Она је изгубила читаве армије које су прешле на страну националне Кине и сада се боре уз националну идеју Кине.

Национална Кина сада први пут учествује својом армијом у великој офанзиви коју је Јапан сада предузео у Северној и Централној Кини. Милионска војска Кинеза националне свести бори се сада против Чан Кај Шекове војске антинационалних обавеза.

Већ сама та чињеница показује да је идеја новог поретка победничка идеја. Она одушевљава народе Источне Азије.

Та идеја одушевљава и народе Европе, који сада појачавају своју енергију у борби против антиевропских држава. Значајно је држање становништва тих руских области, које су се налазиле у позадини немачког фронта, а у које се сада тај фронт помакао. Руско становништво бежи према западу, бежи од комунизма, бежи ка оним који су му донели правду и правичност — ка народима Европе. Руси су против комунизма.

Шта значи 27 милиона БРТ потопљених бродова?

Енглеска и Сједињене Америчке Државе претрпеле су катастрофалне губитке у потопљеним бродовима.

До почетка ове године губитци су се попели на 27 милиона бруто регистарских тона, од којих је немачка оружана сила потопила 23,6 милиона, Јапан 2,2 милиона брт, а остало трећи партнер сила Тројног пакта, Италија. То претставља тонажу, која одговара целокупној светској трговачкој морнарици на прелазу у наше столеће!

У међувремену је додуше поморски саобраћај знатно порастао, и светска трговачка морнарица од 1939, била је кудикамо већа, него на почетку првог светског рата. Па ипак је рачуница англосаксонских сила, које се боре на спољној линији и које су упућене на одржавање огромног поморског саобраћајног апарата, неповољнија него икад.

Енглеска има мању способност снабдевања, узимајући у обзир да јој је, од 1940, одузето целокупно европско тржиште, које је у нормалним приликама покривало трећину енглеског снабдевања. У прошлом светском рату, услед малих удаљености, европски поморски саобраћај искривао је много мање бродова, док сада услед губитка европског тржишта, довоз животних намирница и сировина врши се искључиво преко океана.

Затварањем поморског саобраћаја у Средоземном Мору, Енглеска је принуђена да употреби пут око Рта Добре Наде, да уводи конвоје на огромним раздаљинама, како би могла искористити капацитет постојећих бродова.

Шта значи потапање 27 милиона бруто регистарских тона, које су до 1 јануара 1943 послате на дно мора, види се из броја обрачунатих утовара, који износи 38 милиона заједно са бродовима.

Усто долази до сталног опадања транспортног капацитета. Сваки потопљени брод повлачи собом на дно мора и утоварену робу, и претставља ненадоднадиви губитак. То је још очигледније, кад се узме у обзир, да за путовање из Енглеске за Бански Исток, Индију и Аустралију, брод може направити само три пловидбе годишње.

Ако се за целокупну англосаксонску трговачку морнарицу, претпостави просечно пет путовања годишње, онда губитак од 27 милиона брт. бродова, претставља губитак утовара од 190 милиона тона годишње.

Резултати у бродоградњи, који се сматрају и у Енглеској недовољни, према америчким подацима износе само трећину потопљене тонаже од стране сила Тројног пакта.

Ови фантастични подаци, које нам сервира америчка пропаганда у заједници са Лондоном, не могу да ублаже чињеницу, да друга страна има страшно пасиван биланс тонаже, и никад неће достићи цифру губитака, који се из дана у дан повећавају.

Цртеж: В. Б.

не. Исти систем спроводи и на истоку европска војска. Она скраћује свој фронт ради тога да би још појачала активност својих одбранбених радњи.

Сада је напуштен Ростов, као и други градови, али добијено је нешто важније од Ростова: добијена је концентрација немачких снага ради појачања противнапада у садашњој зимској битци.

Битка се бије са огромном жестином. Ево једног детаља те тешке борбе: једна немачка јединица бранила је мостобран појачан са два бочна положаја. Болшевици су у великим снагама припремали напад артиљериском ватром, „добошном ватром“, која је трајала више сати, а затим су пошли на јуриш. Немци су одбили 49 јуриша и показали су болшевицима да је положај неосвојив. Онда су црвени почели да јуришају на бочне положаје, где је борба трајала непрекидно 96 сати. Бочни одреди морали су најзад да се повуку у мостобран. Командант мостобрана добио је заповест да се држи пошто-пото јер је то било важно за тактику на читавом сектору фронта.

Једанаест дана борили су се Немци одбијајући нападе са свију страна. И најзад је стигла наредба да иду према главнини немачке армије, да се пробију кроз непријатељске редове. И ова наредба је била извршена. Одред је прокрчио пут кроз линију болшевичких одреда и донео собом све своје рањенике, као и неколико стотина заробљених црвеноармејаца.

У току ових борби та мала немачка јединица уништила је 23 непријатељска тенка, 4 извиђачка оклопна кола, 2 авиона. Она је тотално сатрла две болше-

у алжирску зону морао је да буде повучен у позадину ради формирања и наоружања. Тај толико рекламирани поход био је чист блеф.

Блеф је ратно средство Енглеза и Американаца. Борба — је ратно средство Немаца. Сада су Немци по четврти пут потукли непријатеља на територији Туниса. Овога пута Американци су добили један тежак udaraц у области Гафса, где су изгубили

И машина учествује!

Када Вас назеб баца у постелу, посао се све више гомила. Што брже оздравите, то је боље!

Ви знате да код сваког назеба увек помажу АСПИРИН-таблете.

Узмете ли АСПИРИН у право време, тиме сте себи много помогли.

ASPIRIN

у сваку кућу!

Улози на штедњу

И за време рата не треба пре-
стати са улагањем на штедњу
код новчаних завода и задруга.
То захтевају и политички и при-
вредни разлози. Политички, јер
стварање уштеда духовно и мо-
рално крши широке слојеве на-
рода, изазивајући веру и наду у
будућност. Привредно, улагањем
уштедњивина код новчаних заво-
да и задруга повлаче се огром-
не суме непродуктивно лежећег
новца из разних скривница, и у-
пућују продуктивним сврхама.
Тиме се, с гледишта народне
привреде, постиже двострука ко-
рист. Смањује се количина не-
запосленог новца, који у рукама
власника поттиче исте на преко-
мерно трошење, и изазива високе
цене у илегалној трговини.
Уложен пак код новчаних заво-
да и задруга, накупљени новац
ојачава производњу, и тако, по-
већањем количине произведених
намирница, утиче сад на смањива-
ње цена добара у промету. Из-
ражавајући то у слици, можемо
сматрати тезаурирани новац као
разливену, устајалу баруштину
која изазива трулеж и распада-
ње, док прикупљени и у произ-
водњу упућени новац личи на
воду која живахно тече кроз од-
водне канале и тамо после по-
креће фабрике или наводњава
суха поља.

Код нас има данас огромних
сума новца у рукама најширих
народних слојева. Неприкупљен
и целисходно неупућен, тај но-
вац изазива код нас пустошно
дејство. То је очигледно, и ван
дискусије. Потребно је дати том
новцу могућности доброг пласма-
на, да се не би улудо трошио,
постичући црну берзу и рушећи
сам своју вредност.

Најзгоднији пласман за широке
народне слојеве, то је улагање
новца на штедњу код новчаних
завода и задруга. Ову штед-
њу треба да ободримо и оживи-
мо, пропагандом и обавештава-
њем нашег народа о користима,
појединачним и националним, од
улагања код завода и задруга.
Тако уложен новац биће сачуван
од улудог трошења, и стајаће увек
на расположењу улагачу, ако
му се укаже прилика за неку по-
вољну привредну употребу, или
га изненади каква невоља.

За такве прилике треба да но-
вац буде увек обезбеђен, и на
расположењу, сваком улагачу.
То значи, да се од установа ко-
јима се новац на штедњу пове-
рава, мора безусловно тражити
да оне тај новац безбедно ула-
жу, и да увек имају довољан
ликвидитет за исплату улога на
захтев улагача. Не сме се ни-
што дозволити, да депозитне ус-
танове лакомислено улажу и у-
пропашћују народне уштедјевине,
и тако, поред великих директних
штета, компромитују и сам прин-
цип улагања уштеде. Зато ћемо
ми данас, радећи на обнови Ср-
бије, и постављајући свугде и на
сваком месту солидне темеље
тој обнови, завести и солидан си-
стем чувања уштеда, тако да у-
лагачи буду потпуно обезбеђени
у погледу наплате својих улога.
У ту сврху наша држава Србија
пружиће уложним установама
прилике за солидне и ликвидне
пласмане прикупљених улога.

С друге стране, обезбеђујући
тако улоге, ми морамо упућивати
наш народ да своје готовине
носи штедним установама на чу-

вање и приплод. Није нимало ко-
рисно за појединце, а врло је
штетно за целу државу и све нас,
да огромне милијарде динара
леже растурене у народу, и оп-
терећују народну привреду у
сектору расподеле и потрошње
животних намирница. Штете од
ових негативних последица су-
више великих сума новца упу-
ћеног поглавито у потрошачке
циљеве тако су далекосежне, да
се ту мора интервенисати. И у-
колико лепа савети и повољне
прилике за безбедно улагање не
у били довољни, морале би
доћи друге мере, које за поје-
динце могу бити много теже.

Али, ма која се сретства при-
менила у циљу одржања стабил-
ности наше валуте и успешног
спровођења политике цена, пока-
заће се да су најбољим путем
пошли они који буду благовре-
мено уложили свој новац код
штедних завода и задруга.

Д-р Милорад Недељковић

Сузбијање шљивине штитасте ваши

Шљивина штитаста ваш наноси
нашем шљиварству огромне
штете. Најважније мере у бор-
би против ове штеточине су пр-
скања хемиским препаратима,
која се врше у току зиме до
краја марта и доцније у позно
лето и рану јесен.

Пошто ових препарата има
врло мало у земљи због несташ-
нице сировина за њихову про-
изводњу, Министарство пољо-
привреде и исхране откупило је
10.000 килограма једног таквог
препарата званог „Дурла“, који
се употребљава за зимско пр-
скање у 4% концентрацији и по-
делило је исти у 7 округа који
су највише заражени штитастом
вашу, т.ј. у округу Шабачком,
Ваљевском, Ужичком, Краљевач-
ком, Крагујевачком, Крушевач-
ком и Моравском.

Препарат ће се продавати во-
ћарима по цени од 60 динара за
један килограм, односно један
литар готове чорбе за прскање
стајаће 2,40 динара, тако да ће
прскање једне воћке стајати у-
купно око 20 динара.

Пошто ова количина „Дурле“
не би била довољна, Министар-
ство је откупило још 30.000 ки-
лограма другог препарата „Ни-
трозан“ са додатком од 20%
„Суликола“.

„Нитрозан“ са „Суликолом“,
према најновијим испитивањима
Завода за пољопривредна испи-
тивања у Топчидеру, дао је за-
довољавајуће резултате, те ње-
га треба да употребе они воћари
који не добију довољно
„Дурле“.

Ово сретство делиће се у ист-
им окрузима по цени од 80 ди-
нара килограм. На 100 литара
воде употребљава се 1 и по ки-
лограм препарата, односно је-
дан литар готове чорбе коштаће
свега 1,20 дин., што чини за це-
лу воћку утрошак од 10 дин.

У колико ни овог препарата
не буде довољно, воћари треба
да употребе сумпорно - кречну
чорбу, о чијем смо справљању
и употреби писали опширније у
„Српском Народу“ бр. 5 од 5
фебруара о. г.

НАШ СРПСКИ ПУТ

Последњи је час да наш народ
крене путем осветљеним свет-
лосним сноповима високо узди-
гнуће луче, духовног историског
лика мајке Србије, коју води не-
умрли дух Св. Саве.

У историском току сваког на-
рода смењују се често безбриж-
на времена са тешким, смењу-
ју се људи читаве генераци-
је. Нашем народу, услед важ-
ног геополитичког положаја, ко-
ји заузима, у сталном вихору,
између Истока и Запада, ретко
су били додељени кратки раз-
маци мира и среће.

Шестоаприлски слом као по-
следица двадесет седмг марта,
речити је пример наше дезори-
јентације, духовне, распуштено-
сти и мањкања здраве свести и
оцењивању догађаја и постоје-
ћих односа. Као последица гу-
битка здравог животног смисла
и духовног компаса у доба ис-
торијске прекретнице, дошли смо
у хорсокак, у коме се још и да-
нас налазимо.

Данас пак, прокоцкавши мно-
ге материјалне вредности и сно-
сећи моралне одговорности за
погрешан рад у прошлости, тре-
ба наћи чврст пут и њиме изаћи
из мрака садашњице. Људи који
данас дижу српски барјак изнад
свега, одлучним потезима крче
пут ка здравијој будућности, зра-
чећи лучем новог доба. Ни један
Србин погрешити неће ако одлу-
чним корацима пође за тим изво-
ром светлости, који зрачи ка
спасу српског народа. Млади си-
нови и кћери нашег народа који
воле свој народ као саме себе,
не могу и не смеју дозволити да
пропадне оно што нас је увек и
у најтежим часовима битисања од-
ржавало: дух српски светосав-
ске, моралне вредности и ин-
стинкт самоодржања, као и сви
продукти народног духа који су
кроз векове изграђивали нашу
културу.

Дошао је час да и они који су
поред очију слепи увиде да тре-
ба престати са хушкањем и за-
вођењем протодушног српског
човека. Последњи је тренутак да
разни одаровани интелектуалци
престану саботирати напоре о-
них активних и духом младих
Срба који се латише тешког по-
сла духовног препорода и мате-
ријалне обнове свога народа. А-
ли нажалост и на несрећу нашу
данас се поново оцртавају два
фронта: као и некад у пропалој
држави: противнародни и наци-
онални фронт.

Први представљен неотаџбин-
ским типом људи, други отаџ-
бинским. Први тип човека који
све животне манифестације по-
сматра кроз призму дијалектич-
ког материјализма: други сигур-
ним корацима наступа младо-срп-
ским путем. Путем историјског
хода наших предака на челу са
духовним родоначелником, Св.
Савом, не признавајући теорију

СПЕЦИЈАЛНА ПОМОЋ ЗА ВОЋАРСКЕ ТЕЧАЈЕВЕ

Министарство пољопривреде и
исхране одобрило је 90.000 ди-
нара помоћи за одржавање ос-
новних воћарских течајева. О-
вих дана упућено је упутство
свима управницима расадника у
целој земљи и Државном заводу
за воћарство и виноградарство
у Јагодина, да се у току ового-
дишње пољопривредне сезоне
имам организирати најмање по
један течај из воћарства у сва-
ком расаднику.

Министарство је стало на гле-
диште, да ови воћарски течаје-
ви треба да обуче пољопривред-
ника у свим оним многобројним
радницама које мора знати сваки
напредан воћар, да би могао
гајити свој воћњак савремено и
рационално.

материјалистичкога гледања на
свет.

У првом противнародном и
противотаџбинском фронту на-
лази се анархо-комунистичка ин-
телигенција и њени заведени по-
клонници. Њивтинско експлоата-
торски сој, који кроз безосећајно
материјално стицање искључиво
живи и ради на штету хиљада
и хиљада радних и поштених
Срба и Српкиња. Група пасивних
који се не буне против ових не-
гативистичких појава, већ слеже
раменима, а као једину „муд-
рост“ прокламова парољу да је
данас грех ма шта радити, јер
треба чекати, чекати, чекати...
Оне прве две групе, тип су те
денационализоване интелигенци-
је, која је једини морални и
стварни кривац за трновити пут,
којим сви ми данас газимо. Ка-
кви људи, таква дела: сви поку-
шају неке организоване побуне,
разарање материјалних добара
наше Отаџбине у циљу неке сме-
шне саботаже, мучко убијање о-
купаторских војника квалифику-
вано од стране болесних мозгова
као „херојско“ дело, или допри-
нос општем крајњем решењу да-
нашње историјске катаклизме. Све
су то дела, без обзира ко је ди-
ректни или индиректни иниција-
тор и бесвесна егзекутива, која
се морају жигосати као против-
народна.

У овом послу сатански смиш-
љене завере пртвиу нашег на-
рода одлучно и револуционарно
се супротстављају сви по духу
здрави и свесни Срби који су
спремни да за српску Отаџбину
и у најтежим тренуцима, које
она преживљује, раде снагом е-
лана и разума до самоодрица-
ња. Ова борба мора бити потпу-
на и беспоштедна.

Сви ми, задојеним овим срп-
ским, светосавским, боље речено
младосрпским духом, данас ви-
ше но икада, морамо прегнути
сложно, као једно биће да пове-
жемо наше снаге и стваралачки
рад, да код сваког појединца из-
градимо веру у сопствену и на-
родну снагу, снагу духа нове Ср-
бије. Он мора да нас проведе
кроз данашње потешкоће, кроз
несрећу нашег народа и духовну
пометеност у једну бољу будућ-
ност, чији неимари можемо би-
ти само ми сами.

Наоружајмо се елементима и
оруђем, којим ћемо што боље у-
дарити темељ својој заједнич-
кој сутрашњици. Осећај социјал-
не правде и једнакости са сми-
слом за Отаџбину, осећај одго-
ворности за свој рад према на-
родној целини, вера у Бога, ор-
гански везана за Отаџбину, по-
имање да унутрашњи живот срп-
ског народа буде упућен ка оп-
штем обавезном прегалаштву, о-
немогућавајући постојање пов-
лашћених и подвлашћених, по-
имање да положај и државна слу-
жба постоје ради остварења оп-
штих задатака, те не значе по-
ложај већ дужност, обавезу и
одговорност — биће ти елементи
нашег Васкрса.

Покретач духа за акцију и ди-
намику и стални потстрекач тог
нашег рада мора бити Светосав-
ска топла љубав, која све даје,
а ништа не тражи. Таквим сво-
јим будућим радом, придржава-
јући се увек закона елите и хи-
јерархије вредности, ми морамо
свима правим и чистим српским
карактерима омогућити место у
друштву. Духовним препородом
учмалих и привредним подиза-
њем своје земље морамо за нас
и генерације иза нас створити
боље услове за живот сваког по-
јединог Србина и Српкиње.

Изнад свега овога потребна је
још и морална снага за извоје-
вање победе над самим собом у
смислу искорењивања свих на-
ших данашњих негативистичких
менталних особина, које су се
данас нажалост увукле у психу
нас Срба. Саможивост, егоцен-
тризам, индивидуализам и колек-
тивни, неповерење, нагон за ру-
шењем ауторитета сваке врсте
и друге по нас штетне особине
морају се угушити. Ми хоћемо
ново друштво у коме ће да вла-

да једноставни морал нашег срп-
ског старешинства и домаћин-
ства.

Тек тако пречишћени, соли-
дарнији, сврстани у густе редо-
ве, задојени младосрпским ду-
хом, отпорнији, здравији и сна-
жнији, бићемо спасоносна гене-
рација у којој ће тада да се ви-
ди снага толиких покољења и
светлих примера наше историје,
прожете спиритуалношћу и мо-
ралном културом генија наше на-
ционалне прошлости.

Ето, то је отаџбински тип љу-
ди, војска смене која сложено на-
ступа младосрпским путем. Ехо
звуча одлучних корака одјекује
од српских планина и старина,
меша се са звонима прадедов-
ских немањићских задужбина и
слива се у исконску велику мо-
литву удруженог духа предака
и потомака, наговештавајући но-
ву славу кроз нова прегнућа.

Д-р Тих. Марковић

ПОВОДОМ ШИРЕЊА ЗЛОНАМЕРНИХ ГЛАСОВА

Последњих дана, поводом поз-
ва обезника радне службе, про-
нели су се злонамерни гласови,
према којима дотични обезници
имају да буду упућени на рад у
Грчку, или у друга места ван Ср-
бије.

Међутим, не само да су ова-
кви гласови произвољни, већ су
несумњиво и злонамерни. Према
обавештењима меродавних, обез-
ници радне службе нити ће се
упућивати на рад ван земље, ни-
ти ће бити употребљени за неке
друге послове, осим послова пре-
двидених у оквиру радне служ-
бе. Обезници који су сада поз-
вани имаће на првом месту да
одмене оне који су до сада ра-
дили у домаћим рудницама, а
којима истиче шестомесечни рок.

Треба имати на уму да рад у
рудницама претставља само оп-
шти интерес и води побољшању
снабдевања земље, нарочито о-
гревом.

Наша јавност мора и овом при-
ликом бити свесна, да овакви и
слични гласови долазе злонамер-
но, да би се унела забуна међу
становништво и да би се ометао
тежак рад на обнови земље, што
може само да има непосредне и
позорне штетне последице за цео
српски народ.

ПАРАСТОС НИКОЛИ ТЕСЛИ

У недељу одржан је у Сабор-
ној цркви четрдесетодневни па-
растос нашем великом научнику
Николи Тесли, који је приреди-
ла покојникова родбина. Чино-
дејствовао је митрополит Јосиф
уз асистенцију великог броја свеш-
теника. У говору који је одр-
жао, истакао је велики значај Те-
слиног генија, рекавши између
осталог:

„За нас је Никола Тесла на-
рочито значајан, што је син на-
шег народа и зато и због њего-
вих научних дела српски народ
се поноси њиме“.

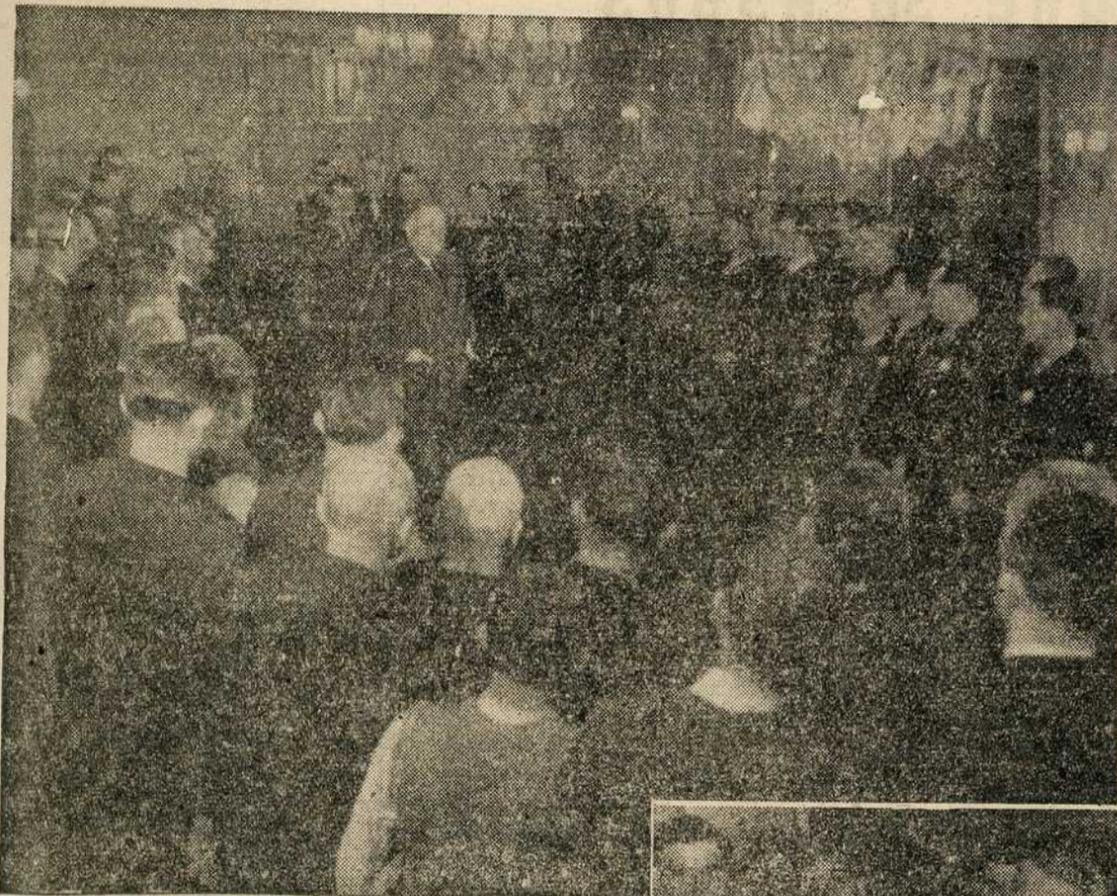
Парастосу је присуствовао ве-
лики број претставника свих на-
учних и културних установа, по-
ред великој броја грађанства. На
јектенија је одговарао хор избе-
глица.

Уредништво и Администрација

»СРПСКОГ НАРОДА«

налазе се у палати Извозне
Банке (Теразије бр. 5) | сте-
пениште мецаним.

„Главу дајем, Србију не дајем!“

У току прошле недеље председник Српске владе, генерал М. Ђ. Недић примио је групу сеоских домаћина, својих гостију, са Тимока, из срезова зајечарског и бољевачког. То су били драги гости, готово све стари познаници, јер генерал Недић био је њихов командант у ратовима, као што је за време мира био са службом у Зајечару. Он зна за њихову храброст у рату, као и за њихову вредноћу и штедљивост, и зато их необично цени и воли и радо истиче Тимочане као пример другим крајевима.

Исто тако он цени њихов смисао за стварност, позитивне црте њиховог карактера, њихову тежњу за напретком и рад на задругарству, па је са њима отворено и домаћински разговарао о свима народним бригама и државним проблемима, који су на дневном реду и који треба да осигурају бољу будућност српском народу.

Било је ту и дирљивих момената, које треба забележити.

Истичући затим као пример села Звездан, Ргогичу, Вражогрице, Планиницу и Леновац, као напредна села са јако развијеним задружним животом, генерал Недић пита да ли има кога из Леновца, родног места Хајдук-Вељка. Поздрављајући се са присутним Леновчанином, он говори о јунаштву Хајдук-Вељка и сећајући се његових историских речи, када је пао у одбрани Неготина, каже:

— ГЛАВУ ДАЈЕМ, СРБИЈУ НЕ ДАЈЕМ..

Фанатична љубав генерала Недића за српски народ, његова воља да све жртвује за његов спас наши су највернији израз у овим обновљеним историским речима неустрашивог Тимочанина.

— Ја сам Танасије, тобица из »Трилогије«, представља се Председнику владе популарна личност из Јаковљевићевог романа.

Лево: У знак захвалности, по старинском обичају, један омладинац љуби у руку генерала Недића.

Председник слуша преставаку о задругарству

(Снимци „Српски народ“, М. Р.)

»Једини спас за Тимочку Крајину, за све нас, за цео српски народ јесте да буде миран, да буде радан, да буде реда у нашој држави и да буде братска слобода.«

Стручни савети нашим
пољопривредницима

Негујте и чувајте озиму пшеницу

Од принаса житарица зависи наш опстанак. Тога мора данас бити свестан сваки пољопривредник. Приносом житарица имају да се исхране наша села, и градови и пасивни крајеви, а велика би срећа била кад бисмо добили и вишкове за извоз, јер би у замену за тај драгоцен плод земље добили данас многе производе који су толико много потребни и нашем селу, и граду.

Да бисмо постигли највећи принос пшенице, није довољно што смо њиве поорали и засејали, није довољно што ће усеви да изникну. Не смејемо, као до сада, препустити све милости и немилости времена и срећних или несрећних околности. Морамо своје усеви посветити пуну пажњу и негу. Не смејемо дозволити да принос наше пшенице буде просечно свега 8 или 10 метричких центи по хектару, кад друге земље производе 20—30.

Најглавнија нега коју тражи озима пшеница у пролеће је пролеће дрњање. То ни у ком случају не смејемо изоставити. Пролећним дрњањем спречићемо нагло испаравање земљишта, што је од основне важности за пораст усева. Поред тога уништићемо коров који се у пролеће појављује.

Дрњање је најбоље изводити гвозденим дрљачом, у време кад се коров на њиви појави, што обично буде концем марта или почетком априла. Треба пазити да се дрњање не предузима док је још земља сувише влажна, али не треба чекати ни да се сувише посуши.

Опити на нашем земљишту доказали су, да је озима пшеница подрљана, у пролеће дала већи принос од једне метричке центе по хектару, него ли непрдрљана на истом земљишту, а поред тога зрно је било чистије и крупније.

У случају ако пшеница преко зиме измрзне, треба је поваљати чим то време дозволи, да би се омогућио њен даљи развитак, јер ће у противном пропасти. Ваљање треба обавити тежим ваљком, који сваки земљорадник може сам да изради.

Ако пшеница израсте у пролеће сувише бујно, тако да прети опасност од полагања, треба извршити вршно сасацање српом или косом. Могу се пусти и овце да је опасу, али треба бити врло опрезан, да је не би сувише обрстале.

Чишћење пшенице од корова не смејемо никако пропустити. Уколико га дрњањем нисмо сасвим уклонили, морамо то довршити ножем, или га пучати руком.

Поврће за сопствену исхрану и поврће за извоз

Кад су страни пољопривредници и пољопривредни стручњаци долазили у Србију, нису могли да се довољно начуде што овако плодна земља, под овако особитим климатским и теренским условима, готово потпуно запоставља гајење поврћа, ма да оно претставља једну врло значајну грану пољопривреде, не само по питању домаће исхране, већ и по својој вредности у међународној трговини и размени. Поред тога повртарски производи претстављали су увек одличан извор прихода, јер су њихове цене далеко више од цена осталих пољопривредних производа.

Раније смо били у могућности да увозимо велике количине поврћа са стране. Данас не само што немамо ту могућност, већ морамо уложити све напоре да би наше поврће извезли у иностранство, јер ћемо у замену за то поврће добити многобројне артикле, који су нам битно потребни, а које у земљи не можемо да произведемо.

Данас морамо до највеће мере искористити све могућности, да бисмо подigli наше благостање и обновили наш привредни живот. А то није могуће, јер нам наша плодна земља са повољним поднебљем пружа многобројне могућности. Треба само прионути на рад, изобразити свако њено парче плугом и мотиком, да би плодови пристигли у изобиљу.

Један од тих извора, који вреде више него ли злато, је градинарство, до сада код нас и сувише запостављено, ма да су од њега наши суседи, Бугари с једне стране, а Грци с друге стране, умели да створе лепе и богате изворе прихода. Сада је на нама да пођемо већ утрвеним путевима.

ГРАДИНАРСТВО КОД НАС

При гајењу поврћа треба се руководити трима поставкама:

Прво: Произвести довољно поврћа које је најпотребније за домаћу исхрану.

Друго: Произвести поврће што раније, да би постигло што бољу цену на домаћем тржишту и да би се извезло у северније земље, где поврће доцније сазрева.

Треће: Произвести за извоз што више поврћа које се у свако доба највише тражи на страним тржиштима.

Најпотребније поврће за домаћу потрошњу и исхрану је код нас пасуљ, кромпир, купус и лук. Не смејемо заборавити да је прошле године свег овог поврћа произведено недовољно, а да су нарочито биле недовољне количине кромпира и лука.

За производњу раног поврћа потребне су на првом месту топле леје, или леје под стаклетом. У тим лејама расад се проводи по месец и више дана раније него ли под ведрим небом, а чим време дозволи расађује се на стално место. Од колике је то важности увидећемо најбоље ако се сетимо да је Србија, која иначе производи на

пример довољно црвеног парадајза, давала раније велике суме за увоз првог раног парадајза са стране, који је постигао на нашем тржишту огромне цене. Са топлим лејама ми би данас били у могућности не само да снабдемо наше тржиште много раније од уобичајеног времена, већ да многе врсте поврћа извеземо у иностранство, у северне европске земље, где дотично поврће ни помоћу топлих леја не може тако рано да сазре.

Данас, кад је у материјалној могућности, наш земљорадник не би смео да жали трошак, који ће му се не само у најскоријој, већ и у далекој будућности богато исплатити.

ТОПЛИ ИЗВОРИ ЗА ЛЕЈЕ

Најбољим природним извором топлоте за топле леје сматра се коњско ђубре. Напредне северне пољопривредне земље загревају топле леје вештачким путем, електрицитетом или паром која се спроводи кроз цеви. Најсевернија европска земља, Исланд, до недавно није могла да производи, због свог хладног поднебља, готово никакво поврће док пољопривредни стручњаци нису дошли на помисао да искористе њене обилне изворе топле воде. Убрзо су топле леје, загрејане топлим водом, из тих извора, почеле да дају богате приносе. У великим стакларама, које су изграђене 1923 године, гаји се данас парадајз, пасуљ, диње, краставци, јагоде, грожђе, поврће, па чак и јужно воће, а по њивама сади се кромпир, купус, карфиол, шаргарепа, спанаћ, грашак, лук, салата и друго поврће.

Та чињеница дала је још пре више година повода једном нашем пољопривредном стручњаку, да помисли на искоришћавање наших природних топлих извора у нашим бањама, у којима се топлина воде креће од 40 па до 90 степени. Довољно је помислити да Врњачка Бања има 6 топлих извора са 60 до 90 степени топлоте, Богутавац код Краљева 46 степени, Гамзиградска Бања под Параћина 40, Нишка Бања 39, Овчарска 37 итд.

Тада, кад се нашој пољопривреди обраћала и сувише слаба пажња, ова идеја остала је сасвим неискоришћена. Данас не би било лоше обратити на њу пажњу.

За искоришћавање топлих извора нису потребне никакве велике инвестиције ни инсталације. Довољни су сандуци за топле леје који се праве као и за обичне леје. Испод сандука постављају се цеви или канали кроз које се пропушта топла вода. То се покрије бетонском плочом. Преко плоче долази блато од земље и струготина, а преко тога слоја ђубревите земље за гајење биљака. Топлота се регулише затварањем цеви или канала.

ПОВРЋЕ ЗА ИЗВОЗ

Најзад долази у обзир поврће које је способно за међуна-

родно тржиште, а које се у Србији производи мало или никако, док би се са нешто више труда могло производити и за извоз. Ту су на првом месту грашак и сочиво као врло цењена и тражена варива, затим карфиол и шпартла који се сматрају најплеменитијим врстама поврћа, гљиве које су деликатес богатих трпеза, плави патлиџан који је као јужни производ тражен и претставља добру и здраву храну, а да не говоримо о црвеном парадајзу и црном луку који увек имају на међународном тржишту одличну прођу свежи, сушени или конзервисани.

Грашак, чија је постојбина Персија и Кавказ, има услова, према разним сортама, да успева код нас готово преко целе године.

Сочиво, које је пореклом из Азије, може да успева врло добро у нашим брдским крајевима, на Копаннику, у околини Чачка и Ужица. Сеје се од половине марта до половине априла, а сазрева за бербу после 4 месеца.

Карфиол је врло осетљив за климатске и теренске прилике и захтева велику негу, али се она због његове цене и велике тражње на страним тржиштима обилно исплаћује. Пољопривредник који располаже топлим лејама може да сеје извесне сорте карфиола већ у јануару и фебруару; остале сорте сеју се доцније под ведрим небом, чак до почетка зиме, а озими карфиол, који се сеје у јуну и јулу, врло је отпоран на хладноћу, а сазрева у марту и априлу.

Шпартла су трошили још стари Египћани, Грци и Римљани, а данас се у европским земљама особито цењу. Код нас има услова за успевање на топлијим, јужним, сувим положајима. Не тражи наводњавање, а једном одгајен расад може да се бере 10 и више година. Најбоље време сејања је у марту и априлу месецу.

Гљиве може сваки земљорадник да производи врло лако преко целе године у подруму или шупи, на слоју обичног коњског ђубрета.

Плави патлиџан је пореклом из Индије и биљка јужних народа, али код нас, са извесном негом, има услова за добро успевање. Сеје се под стаклом у фебруару, а у априлу у отвореној леји. Највећу цену постижева доцкан у јесен.

Београђани као пољопривредници

Пољопривредни радни одбор Београдске општине, користећи се прошлогодишњим искуством, чини и ове године све припреме, да би становници Београда засејали што веће површине земљишта пољопривредним културама.

Пољопривредни одбор располаже ове године са много више слободног обрадивог земљишта. На првом месту улази у обзир велико Бањичко поље са 20.000 хектара, које је већ обрађено. Од тог комплекса „Уљарица А. Д.“ добила је 3 хектара, једна група избеглица 3 хектара, је-

Плави камен за виноградаре

Пријем старог бакра у замену за плави камен вршиће се само до 28. о. м. Све задруге и пољопривредне подружине овлашћене за пријем старог бакра упутиће 1 марта прикупљене количине на прераду у фабрику „Јупа“. Централна за хемиске производе позива све пољопривреднике који су већ предали стари бакар непосредно фабрици, да одмах поднесу пријаву најближој набављачкој задрузи или продавницама Обласног савеза српских земљорадничких задруга у Смедереву. Како ће се плави камен издавати искључиво преко земљорадничких задруга и овлашћених продавница Обласног савеза, у интересу је сваког појединца да ову пријаву одмах поднесе, да би се фабрици могао издати налог за испоруку. Он и пољопривредници који су предали бакар задругама или продавницама Обласног савеза добиће га преко истих, без подношења накнадних пријава.

Пољопривредни течајеви у Моравском окрућу

У свима општинама Моравског округа одржавају се седмодневни пољопривредни течајеви на којима се земљорадници упућују у савремену пољопривреду и сточарство, хигијену, националну историју, географију, државно уређење, поједине законске прописе и т. д. До конца овог месеца одржаће се укупно 150 оваквих течајева.

Досадашњи течајеви завршени су са много успеха, а пољопривредници су показали за њих врло велико интересовање. На течајевима, које воде пољопривредни референти, одржавају предавања и срески начелници или њихови заменици, лекари, ветеринари, месни учитељи и свештеници, а изасланици Председништва Владе одржавају пропагандна предавања, у којима излажу сеоским домаћинима данашњи положај и прилике српског народа, актуелне проблеме и најуспешнији начин за њихово решавање.

***

Семе грашка крунца

Ова сорта грашка је врло добра и у погледу приноса и у погледу квалитета. Првенствено се гаји за потрошњу зрна у зеленом стању, али може да послужи и за потрошњу у зрелом стању. Гаји се као ниска култура без притака.

Пољопривредници који желе да набаве семе овога грашка нека се обрате свом среском расаднику, или државном добру Добричево, пољопривредним школама или заводима за пољопривредна испитивања.

Исто тако добијени су велики комплекси земљишта осушенима Макишког Поља. Пољопривредни одбор задржао је 14 хектара, који ће се давати у закуп становницима Београда. То земљиште налази се према Чукарици и врло је доброг квалитета.

ИСТОРИСКА УЛОГА НАЦИОНАЛНЕ СРПСКЕ ОМЛАДИНЕ

У првим редовима бораца за опстанак и будућност српског народа, још од априлске катастрофе без иједног часа двоумљења и колебања налази се један елитни део српске омладине. Овај за родну грудну истински забринут табор младих родољуба, као прави следбеник генерација за које су честитост, поштење и идеализам били врховно начело у целокупном животу и раду, претставља симбол српске обнове и најбољу гаранцију за улазак Србије у ред младих европских нација.

Није то била случајност или последица тренутне конјунктуре што се наша национално свесна омладина већ сутрадан по смердеревској катастрофи несеквично и са пуним самопрегором приватила крајње родољубивог и нимало лаког посла. За време расулоносних прошлих режима, када су партиске страсти, левицарска схватања, штампа, литература, наука, привреда и друге гране друштвене делатности стајали под неприкосновеним скиптром јеврејско-масонских клика и котерија, овим нападима на националну мисао, није остао равнодушан један део наше националне омладине.

На политичком попришту појављивала се све више два сасвим различита табора, супротна не само по схватањима, него такође и у односу материјалних снага. На једној страни стајали су интернационални поклоњеници, заслеђени интелектуални и јавно мњење исфбриковано лукавом игром платнених агената и под заштитом „либералних“ и „демократизованих“ власти. Према овој бројно и средствима премоћној армацији истакао је енергично мањи број омладине чији је рад био ометан и са оних места, која би по правилу схваћеној дужности требало да сами онемогуће другу рушничку снагу. Хапшена, протеривана, затварана по концлагорима, ова омладина није имала срећу да дођу до изражаја циљеви племенити и покушаји да се спасе народ уочи густе ноћи која је прогутала Југославију.

Априлско распршавање државе, иако је дало пуну потврду страховања ових националиста, иако је дошло као последица премоћног јачег табора мрачних интернационалиста, није успавало честиту омладину свом равнодушности и неинтересовања. Став „неутралног посматрача“ у најтежим приликама које је српски народ имао у бурној историји, за будућег историчара био би исто што и самоубилачки — мирно гледање пожара, који све више обухвата сопствени дом.

На замглавеном небу, у тренутку опасности за биолошки опстанак српског народа коју је генерал Недић са најближим сарадницима — честитим родољубима, по сваку цену хтео да спречи, ступила је на позорницу српска омладина. Као непобитан и сигуран доказ живих снага у нашем народу, добровољачки и четнички одреди задали су најтеже ударе комунистичким бандама — послушницима Коминтерне. Као претходница јеврејске превласти у читавом свету и као један део комунистичке немани против које се устремила Европа на челу са Великомачким Рајхом, незадрживим налетима српске омладине уништена је комунистичка опасност. У темеље Нове Србије узидан је низ младих хумки широм целе земље у којој живе Срби. Са најмеродавнијих места у више махова добровољцима су исказана признања за жртве и напоре, који су заиста спасли Србију.

Данас добровољци имају иза себе један период борби и искушења у којима је дошла до изражаја фанатична одлучност да упркос тешким прилика свој народ поведу правим путем и обезбеде му лепшу будућност.

Ако је традиционални домаћински дух, са светосављем, органским схватањем друштва и заједнице поново постао врховно начело свих Срба, онда је то добрим делом заслуга српске омладине која је омогућила живот и обезбедила најосновније услове: ред и мир.

Енглеско-масонској пропаганди за коју крв и жртве српског народа имају карактер драгоценог материјала за пропаганду, ред и мир у нашој земљи значајно стање које се апсолутно не жели. Још једном нашли су се очајници и безумници који интересе плутократија и јеврејско-масонских клика претпостављају опстанку и животу српског народа. У одлучним часовима борбе за Европу, ови деструктивни елементи покушавају да изврше лудост своје врсте. Они би хтели да Србију, — судбински повезану за европску заједницу којој по прошлости, географском положају и духовном опредељењу од пре више стотина година у целости припада, — издвоје и уврсте у склоп ванконтиненталних и прекоморских сила. Они би хтели, рачунајући са наивношћу која је суровом стварношћу преобраћена у оштроумље и опрезност, да српском народу наметну плутократски програм и по трећи пут, можда последњи пут, изведу на Голготу.

Са њихове тачке гледишта, и из перспективе удобних клупских салона у Лондону, нереди у Србији имали би значаја. Али су непријатељу наше земље и наше обнове сметнули са ума не само неколико важних чињеница. Они заборављају да је број одушевљених омладинца који су спасли Србију од комунистичке опасности сада не само већи бројем, него и снажнији духом. Они заборављају да сељак не може да се више воли и зводи. Они заборављају да ће корпус добровољаца чим падне заповест свом снагом уништити сваког послушника стране пропаганде ма како се звао и ма где се налазио. Они заборављају да је српска омладина чврсто решена да по цену сваке жртве пође за генералом Недићем.

Завет Богу, Отанцима и Роду значи највиши закон у чије ће име српска омладина изборити потпуни ред и мир у Србији.

Л. М. Чолић

ДОЗНАКЕ НАШИХ РАДНИКА ИЗ НЕМАЧКЕ

Како јавља Исељенички одсек Министарства социјалне политике и народног здравља, од наших радника који се налазе на раду у Немачкој примљено је то сада преко Српске народне банке 92 милиона и 739.720 динара. Појединачно различити су пренели 15 милиона и 145.977 динара, што чини укупно 107 милиона и 885.597 динара.

ШКОЛЕ И ТЕЧАЈЕВИ ЗА ДОМАЊИЦЕ

Министарски савет прописао је Уредбу, а Министар просвете наставио програм за школе и течајеве за домаћице. Залатак течајева за домаћице је, да оспособе ученице за разумно, напредно и стручно вођење домаћинства и да их припреме за будуће добро, умешне и обавештене домаћице и мајке.

У школама за домаћице предаје се 10 предмета, а на течајевима за домаћице 9. То су српски језик, национална историја са земљописом, рачун, поуке из природе, хигијена, домаћинство са кувањем, основни пољопривредни, кројење и шивење, ткање и женски ручни рад са примењеним цртањем, породично и друштвено васпитање, музика са певањем.

У школе примају се девојке од 15 до 20 година старости, а на течајеве девојке и жене од 15 до 30 година старости.

Наше село и светосавска мисао

Отац мојега оца бијаше сељак!

Обични сељак прост и сиров, као шарена земља коју оре.

Обични сељак, са тешким земљорадничким рукама, са широким прсима и погнутим леђима — такав бијаше мој дјед.

Мој дјед! Отац мојега оца!

Велики мирни сељак, чије усне познају само тешке, знојне речи о раду и земљи, о волу и плугу. Чије очи познају само брда и шуме око куће, ишаране јарцима и браздама, којима теку киње бујице и слевају се у поља његова.

Сељак је мој дјед, чије су ноге највише ходиле по оскудним пољима његовим, познавајући само благу мекоћу високе непокосиве траве и које су мирно газиле за плугом дубоко забитим у земљу. Оне су обилазиле житна поља, ливаде... и све оно што је плод његових руку, његових тешких широких дланова, који ће као и њем остатак љубави његове према земљи и плоду, остати као траг на многим покољењима. Ти широки храпави дланови прелазе са оца на сина. Прелазе на мене као њем и несвесни аманет дједа мога земљи и плугу.

Отац мојега оца бијаше сељак!

Али из очинске љубави и уобичајеног сељачког расуђивања, послао је сина свога у град — у школу — да га учини господином, највећим идеалом сељака.

И тако отац и мајка оца мога створише господином — становником вароши — а они самохрани родитељи, осталоше и даље верни чувари подеране куће, која се припила уз неплодну кршевиту драгу окружену, свуда у неодољив шумом и брдима. Жићећи у граду син је његов брзо заборавио на родно огњиште и подерану кућу, на кршевиту драгу окружену шумом и брдима. Брзо је заборавио сва места где је проводио своје прве године, јер су га твоздене шаке градова — и то још малих наших провинцијских градова, обухватиле и узеле к себи... за увек.

Таква је била судбина оца мојега!

Али време са догађајима не остаје на томе. Превазише се неки хоризонти, објасни новим искуством и спознајом. Дођоше дани, када син, унуци дједових својих, потомци искључиво сељачких предака, узесмо на себе да пишемо о селу и његовој очигледној трагичној судбини.

У овоме леже сви почети епички исписаних планова, хартије, до се зближе село и култура, да се створи правилни однос између села и вароши и да се направи права просветна и напредна веза у сеоској атмосфери.

Дјед, отац и син, су спона за остварење сваког напретка.

У оваквој промени и лежи сва наша филозофија, психологија, политика и економија. У њој лежи сав огорчени проблем села и просвете, без обзира на облик и форму, коју ће тај проблем у будућности попримити.

Ипак овај проблем: дјед — отац — син, још код нас није ни из далека решен. Понекад нам изгледа све посебно узалуд. Човек се понекад згроби кад види или кад замисли, колико је хитно је исписано у најбољим намерама да се само увиди важност овог проблема, и кад спозна да се ништа променило није, ништа! У болима куће подеране, у градовима изгубљени синови, а унуци немощни да поплавне широки и дубоки, да не кажем речни, јаз између села и његовог просвећивања.

Да ли на нама, унуцима, остаје да уништиме тај јаз, да решимо тешки проблем у корист свију!

Ми, најмлађи, који приступамо овом раду, приступамо му као песми, тужној и плачној. Као венцу поетском, шареном и боном, који треба и мора да дододне све нас, нашу интелигенцију, омладину, старце, мале љу-

де из провинције, као и велике на положајима. Цело друштво, са свим својим обзирима и тежњама, са моралом и обичајима, мора да се слију у овај венац. Али како? Како?... да ли кроз поезију, науку, или филозофију; или кроз тешки физички или технички рад?

Да бисмо, дакле стварно вјенац исплели, вјенац као симбол сеоског просвећивања, пустимо, на првом месту, унуке и свеколику омладину, да она прва почне брати цвеће за заједнички венац, да се кроз њу излије и исто толико разумни вал, јер само такав вал може да савлада хаотичне проблеме и докаже, да проблем решавају унуци, као трећи члан споне: дјед — отац — унук. Ми трећи члан — унуци — имамо полета за овакав рад у селу и осећамо да такав рад волимо, да га разумијемо, и да га се никада одрећи нећемо, јер смо пуни сељачке крви дедова наших и живота, који се излива подут оне горске бујице, која се журно сручи у долине и поља, да их учини плодним.

Зар има које село у Србији, које нас не би послушало и које нас не би примило за подизање свога културног стандарда?!

Зар сада, када се ствара нова држава, да заборавимо на село и нашу улогу у њему? Зар да заборавимо на себе, јер смо сви ми једно велико српско село, једна велика заједница радника и земљорадника на великој њиви — Србији.

Па ако и овај пут заборавимо на село у својој непромишљености и претераном егоизму, брзо ћемо увидети, да смо заборавили на себе и да смо преварили себе, јер у даљем пропадању села у бару незнања и непросвећености, видећемо слику свога властитог пропадања.

Видићемо јасно, како пропадам ја, Ти, ми сви, ... како тонемо и нестајемо у спомотном немачком глибу, неспособни, и од свију оцењени као неспособни и непотребни, јер нисмо у стању да организујемо и просветимо себе и село наше.

* * *

По ми Срби, чија је држава етногенетично сељачка земља, нисмо имали срећу да видимо наше село на висини. Којем „нишмо имали срећу“, — јер тиме хоћу да скријем одговорне кривиче и узрокнике бајног стања српског села у нељавној нашој прошлости, кривиче који су постојали поред, без сумње способних људи, а који су се сећајући наше светосавске мисли и идеје, само у оти месеци на дан прославе Св. Саве.

Изгледа, судећи по нашим селтима и њиховој свеопштој запуштености, да су код нас махом предводили људи који нису знали поштовати и радити за опште добро, који нису знали психолошки прозрети сеоско стањеништво, а који су способни тим од себе сво обужје, које чини човека човеком, било којим начиним избијали из руку.

Отуда је промашен циљ просвећивања српског села у светлу велике светосавске идеје.

Стварност извог времена је таква.

Као што је мој отац, грађанин и господин, чији је отац био сељак, заборавио на своје село и постао жртва градића провинцијских, тако су и сви други наши очеви на било који начин заборавили на њ, каже наше село, заборавили на њ, а тако заборавили на себе и децу своју.

Све је бежало из села; напуштало га! Узалудан је био час чекања доласка интелигенције да га она просвети.

Синови су зобравили на очеве који станују у подераним сеоским кућама.

Синови су заборавили на родитеље, који их учинише господом и отишли су за увек некуда... у градове, — на тржиште таштине и себичних циљева.

Али зато смо имали у целој нашој прошлости пуне кошаре сељачких програма, илузија и романтике. Пуне кошаре! А ко је чуо прави сеоски вапај који се извијао послје смирења сваке бесомучне гласачке и изборне трке јер од свега слатког обећања ништа није извршено.

Зато ми најмлађи унуци дедова наших, стојимо пред заборављеним селом и држимо пред очима његов велики проблем, ишчекујући помоћ и тренутак када ће почети да га решавамо.

Али зато барем знамо, да му не смијемо никада прићи са уобичајеним изборним манирима, са којима се је прије распало по сеоским скупштинама, него му треба прићи са искреном поезијом у срцу, са добрим познавањем сеоске психе, како је то радио наш највећи просветитељ, наш симбол победе светла над тмином, Свети Сава.

Последњи период српске историје осветлио је својом светлошћу сваки кутак Србије, земље просветитеља Саве.

Нама се сада указују путеви и реални правци, којима желимо помоћи добронамерно, јер знамо да су чисти, без кошаре застарелих јавних програма. Јер знамо да Србија сада иде новим путем, човечанским и да ће у њој сваки поштени рад бити омогућен и награђен, и јер знамо да се ради Србије и њеног спаса мора правилно наставити план светосавске просвете.

*

Гледајући овако, реално, на ствари — свесни тога да је улога сељаштва у животу наше земље од увек играла важну улогу, јер се је јавила свуда као извор моралног и физичког здравља, присиљен је свако да проучава ове наше домаће потребе и жеље, да сам ради и тако да створи услове за сеоски и народни живот.

Овај рад је дужна да потпомогне цела српска интелигенција, не с обзиром на године и старост, него с обзиром на способност и жељу. Макар појединци, одозго, имали најразумније и најбоље планове, ако не најућу на што шири и што јачу подстицај у интелектуалним словесима, који ће планове спровести у дела и позитивне чињенице, идеја Светога Саве ће промашити свој прави циљ.

Зато када је у питању овакав рад — просвећивање села — нема исприке, јер хлеб који једемо и безброј других неопходних потреба, долази нам из села, све као резултат мучног сељачког рада.

Проблем нашег села, дакле проблем је свих нас, а не само појединца.

Ми најмлађи хоћемо томе проблему да дамо живота и полета, хоћемо да будемо први прави носници светосавске буктиње.

БРАНКО УЗЕЛАЦ
питомац Сид-а
ученик VIII раз.

Сликарски речитатив Д. Ј. Филиповића

Претпоследњег дана овога месеца навршава се десет година од смрти песника *Косовских божура*.

27 фебруара 1933 умро је Драгољуб Ј. Филиповић.

Смрт у зору влажнога фебруара, смрт у непуној педесетој години, смрт ван зоне мора од божура.

А његов Србљак снажан као тучак.

Као река отицала је српска родољубива поезија, час површином час дубином, отицала и тече дуж два света, две обале: дуж митова, трагедија, оргија — света прошлости; дуж државника, говорника, научника — света садашњости. Мила и присна, српска родољубива поезија, бремена дводимензијално, текла је и тече ораторски или декораторски.

Д. Ј. Филиповић дао је ремек-делца књићених записа патоса даљине; Д. Ј. Филиповић феудалну визију уздигао је до аква-рел-поезије.

*Космат ђурак од медведа сура
На страшна је огрнуо плећа.
Челна жила на змију те сећа.
У очима замаглила бура.
Два му брка ко два тешка лука,
Грачке гавран на капи од вука.*

Косовски божури, Србљак и остале родољубиве песме смерног и перластог Д. Ј. Филиповића, лишене истинна ванредне мисаоности и осећајности помног десетерца, лишене и дубоког духа оријенталног, добре су, миле су, лепе су по нечем другом.

Сачувале су снажан сликарски надражај, сачувале су веру у историску визију, сачувале су рапсодиски декор:

*А он киван... Пала царству
међа...
Три је смрти отерао сваљен.
Ко цин божјим громом
раскрвављен,
— Мртав лежи Срђа Злопоглећа!*

И нема збора, мал те не гусларска је заслуга Д. Ј. Филиповића што је на пучини родољубивог песничтва дао своју својствену борбу — сликарски речитатив.

Геније десетерца, геније Филипа, развио се ето, у талант пемарца, у талант Филиповића.

Није баш најмеродавније што је Д. Ј. Филиповића „најлепши и најдостојнији култ обожавање предака, ил што је он, „рововски декламатор са највише смисла ушао у народне песме“, изда-нак дакле патријархалне распеваности, нити пак што је аква-релски лисао на једној тиганској стварности.

О прошлости мора се мислити више но садашњицом.

Јер сазнања прошлости су, баш као и сазнања будућности, безмерна, бескрајна, а песникова преимућства су у томе што његова истраживања, даром умишљања, даром превасходног осећавања, добијају печат непосредног живота.

Ма како леп, ма како мио, ци-гло декоративни напор уже уоквирава суштину и лепоту бес-крајног збивања, али даровито погођен, даровито успео он изазива присилност памћења, традиционизира пажњу, буди дубље осећање воље за чистом формом.

Д. Ј. Филиповић, смиран и перласт, можда би отишао и даље путем императива предања али смрт у зору влажнога фе-бруара, смрт у непуној педесе-тој години збрисала је његове намере, али није, ни после чита-вих десет година, збрисала бо-журли стихове:

*Сву ноћ јеца жица заигра
И одлеже песма са усана.
...Месец баца кроз прозоре
сенку.
Реља пева, да дрхти окриље:
„Ој, Роксандо, од Леђана смиље,
Закити ми чекркли челенку“.*

Бошко Југовић

*И задрхта земља под копитом,
Тешки алат кад поскочи вучки,
К'о звер љутит са горскога крша.
Царски крсташ зраком залеприша;
Под њим Бошко полеже хајдучки.
Повише се пера паунова
На калпаку плавокоса војна,
К'о сјај зоре над боровом круном
Силан витез рину снагом пуном;
О бедру му звекну сабља бојна.*

*А под свилом токе заблесташе,
Пламом сунца врх облака тавни.
Плаве очи шинише страхотом.
Све занеме пред божјом лепотом
Оклопници кретоше саславни.*

*И све оде... А кад и последњи
Српски калпак ноћ сакри широка,
На кам студен паде госпа једна.
— И на царство тад се спусти ледна
Кобна суза из сестринског ока...*

ДРАГОЉУБ ФИЛИПОВИЋ

Живорад Настасијевић: Живош Св. Саве

РАСТКО БЕЖИ С КАЛУЂЕРОМ У СВЕТУ ГОРУ

ПОТЕРА СТИЖЕ РАСТКА У МАНАСТИРУ

Црни свати

Штекну хрти... Кога ноћас гоне,
Кроз ноћ црну, ове прне хајке?
И где ли ће стравно да утоне
Нарицање ојађене мајке?
Смрт мирише из сваког кута;
Тамјан дими с тешког ноћног скута.

Мој кров шкрипи. Старо слеме стење.
Зуб времена чини чине своје
Оголело клење и јасење;
Јесен брише моје перивоје.
Некад беху срећне ноћи ове,
Штектање ме сада у њих зове.

Спавај мирно, главо уморена,
Нема плећа да време задрже...
Буди спремна да свакога трена
Чујеш вранца, што под смрћу рже.
Црн једном доћи ће нам свати,
— Доћи ће нам, не мораш их звати.

ДРАГОЉУБ ФИЛИПОВИЋ

О Змају и његовој лирици

Змај је једна од најзначајни-борник и пророк народне мисли, јих појава наше књижевне, као и народне етике.

Он је то, увек — првенствено, целе наше идејне историје. У ње-му је проговорио један песник који је српским националним и озбиљној, свечаној патриотској културним стремљењима први поетици, у својим одама и бала-пут знао да да један шири, со-норнији и целокупном народу приступачан поетски израз. Он је некако сажео у себи осећање, романтичној причи о Видосави доживљај и историјско хотење Бранковића, па најзад — али ни-наше нације, за коју је услед то-га његова поезија одмах већ од првог тренутка била и остала ја-сна, разумљива и драга

Било је у томе нечег еlemen-тарног и судбинског, неке непри-косновене и неизменљиве нужно-сти која је подједнако везивала дна, национална. Народна, нацио-нална не само по оним мести-последњи да верно, побожно слу-ша, прима и признаје, а оног пр-вог да ради и пева онако — са-мо онако! — као што је радио и сасвим народски звучећим сти-певао. Бард фасцинира масу, али ховима, фразама, већ и по целој и он сам није слободан, и он сам својој унутрашњој интонацији и је зачаран, фасциниран и не мо-же да преиначи ни један момент свога живота, ни једно слово сво-је поезије противно својој предо-дређености.

И у тој његовој строгој услов-љености била је баш величина Змајева која се одмах наметнула неком фаталном снагом, Сваки његов чин, сваки његов стих деј-ствовао је необоривим прести-жом, неумитном убедљивошћу неке природне силе, према којој није могло бити приговора, нити критике. Народ је осетио у ње-говој поезији испољење нацио-налног генија, и пригрлио и уз-дигао га је, спонтано и неопозва-но, као свога барда.

Тако нам се Змај указује из-над свега као један велики по-етски гениј.

Оне наше нове уметничке ли-рике, у којој је, после класициз-ма XVII века и оног махом још ђачко-романтичног елана Радиче-вићевог, први пут спонтано про-певао сензибилитет и животно осећање нашег варошког света, наше интелигенције. Змајева ли-рика је у ствари грађанска ли-рика; једна лирика народски чи-ста, свежа, непосредна и распе-вана, али већ прожета и уобли-чена мишљу, културом. Њена ин-тонација је деликатнија, нијанси-ранија и личнија, њена форма израђенија зналачкија, богатија и крилатија него у целој нашој до-тадашњој поезији — али све то никако на уштрб присног народ-ског духа и надахнућа.

У том срећном споју народно-га и народскога са уметничким, традиционалнога са модерним је главна чар Булића и Булића уве-ока као и тајна њиховог огром-ног и трајног успеха.

Тодор МАНОЈЛОВИЋ

(Предавање одржано на радиу)

Ничеов еволутивни занос

Баш онога дана када се на свет појавио први део *Заратустре*, умро је Рихард Вагнер.

Било је то пре 60 година, 13 фебруара 1883.

И тако, тога дана занемео је глас једног генијалног мислиоца али је истовремено одјекнуо и глас једног генијалног мислиоца.

Рихард Вагнер и Фридрих Ниче припадају Немачкој, али су они и тековина човечанства.

Снажни умови остављају снажне трагове: и, као што се некада говорило Кантова Немачка, Кантово човечанство, тако се с правом сада каже Ничеова Немачка, Ничеово човечанство.

Јер Ниче је насупрот трансценденталном идеализму истакао трансцендентални лиризам: појам је заменила слика.

Али слика, која је с ретком прозирношћу поставила проблем човека XIX века. Велика и дубока песма тога проблема је дело *Тако је говорио Заратустра*.

Тим делом, као олуј Ниче је прохујао европским континентом и с њим у европску свест ушао је еволутивни занос.

За *Заратустру*, то, како кажу, јеванђеље надчовека, мислиоци, који су темељно проучавали Ничеову филозофију, искрено признају да га није лако оценити. У недоумици су, и стално се питају:

Да ли у *Заратустри* није изражена мисао нове, више расе, врхунац биолошке еволуције?

Да ли није резултат расног одабирања, или пак резултат укрштања најбољих међу најбољима?

Да ли Ничеова главна мисао није нова аристократија, интелектуална елита?

Да ли је надчовек Гете или Наполеон, усамљени геније или човек из народа?

Да ли по среди није оправдање жртвовања садашњег будућем?

Да ли надчовек није исто што и филозоф-шеф?

Да ли, најзад, надчовек није само ново име за Дионизиса, синтеза природе и духа, љубави и силе, лиризма и разума, подземаља и више дисциплине?

На сва та питања, коначно, одсечно и одлучно још није одговорено, још се леме копља два табора оцењивача и тумача, још битка није завршена за и против Ничеа.

Није ствар у томе да ли је Ниче надчовека ставио или не на историски и социјални ступањ, или је надчовек само песнички мит, песничка опсена о биолошкој елити, нити пак да ли је врхунац истине дат у појединцу или у социо-генију. Са разних становишта разни одговори ће се и дати, и баш у тој разноликости и јесте лепота и суштина филозофије XIX века.

Није ствар ни у томе колики је и какав Ниче критичар европске културе, колики је и какав обновитељ вечите дилеме Дионизис — Аполон, дилеме нагона и разума; нити пак какав је и колики поборник будуће, велике културе, која ће сјединити људско и космичко, нагон и ум,

и том синтезом омогућити целинског човека.

Као олуј Ниче је прохујао европским континентом снагом стваралачког лиризма, непојамном за теоретског човека и XIX и XX века.

Та френезија, а истовремено и веродостојност песничке слике, песничке визије, та магија лирског витализма, а не обична поетичност а не обична умудреност, тај исконски животни по-

Ниче
(Цртеж: К. Н.)

лет неугушен ни трагедијом ни теоријом — то је, изгледа, нит која води Ничеовој суштини — филозофском лиризму, младости човечанства — новој персонификацији Европе.

Мерен не по тежи, већ по другом термодинамичном закону, Ниче је усамљени пример лирске обнове старе Европе.

Тако је говорио Заратустра.

Фридрих Вилхелм Ниче рођен је 15 октобра 1844 у Ракену код Лицена у Саксонској (у Лајпцишком крају). Отац му је био евангелијски пастор и пасторски син; и мати му је била пасторска кћи. Гимназију је почео да учи у тириншком Наумбургу, да би затим прешао на старославну класичну гимназију у Шулдфорту. Отац, сам пастор и пасторски син, није могао ни да замисли да његов првенац Фридрих студира нешто друго до теологију. Стога је млади Ниче после матуре отишао на универзитет у Бон, где је 1864/65 године почео да учи евангелијске богословске науке. Под утицајем свога професора Ричела, капацитета за класичне језике, Ниче је прешао на филозофски факултет који је учио у Лајпцигу. У Лајпцигу је и докторирао. Докторска дисертација му је носила наслов „Теологија од Кантовог доба наовамо“.

У оно време Шопенхауерова филозофија учинила је велики утисак на младог Ничеа.

Године 1868, Ниче се упознао и спријатељио са Рихардом Вагнером. То пријатељство коме није било суђено да се одржи до краја живота оба ова велика Немца било је дуго година од највећег утицаја на живот и рад Фридриха Ничеа. Године 1869, Ниче је постављен за професора класичних језика на универзитету у Базелу.

Године 1871, Фридрих Ниче је објавио свој први већи самостални рад који је носио наслов *Рођење трагедије из духа музике*. То је покушај синтезе између античког духа и Вагнерове музике. Због овог дела, Ниче је имао да издржи љуту научну полемику са У. фон Видамовиц-Мелендорфом.

„Културно-критички“ став Фридриха Ничеа јасније се испољио у расправи *О будућности наших наставних завода* (1872) и у *Несавременим разматрањима* од ко-

јих је Ниче потпуно завршио четири, и то:

1) *Давид. Фридрих. Штраус, Књижевник и мислилац* (1873). У овом делу, Ниче у Штраусу гледа типичног претставника опадања тадањег немачког духа.

2) *О користима и штети историје за живот* (1874). У овом се делу говори о проблему историјског лиризма. Ниче се изјашњава за херојско схватање историје и живота.

3) *Артур Шопенхауер као васпитај* (1875). Ниче је овде изнео своје погледе о човеку „херојскогенијалног типа“ и о задатку истинске филозофије.

4) *Рихард Вагнер у Бајројту* (1876). Ту Ниче „демонском генијалношћу“ дефинише светле и мање светле стране Рихарда Вагнера.

Скоро је потпуно завршио али никад није хтео да објави и пето *Несавремено разматрање* под насловом *Ми филолози* у коме хладно, управо немилосрдно говори о стварној вредности филологије и многих других научних дисциплина.

Из тога доба (1872/75) потиче и необјављено дело (нађено у заоставштини) *Филозофија у трагичном раздобљу старих Грка*, где придаје највећу важност великим пресократским мислиоцима. Ту је нађено и дело из тога доба *Филозофија као лекар културе*, где Ниче проповеда херојски став у животу и раду, па дело *О истини и лажи у ванморалном смислу*, где Ниче одлучно устаје против сваког рационализма и тежњи за „теоретским обезбеђењем“.

Као професор у Базелу, Ниче се спријатељио са својим колегом Фрањом Овербеком, „радикално-критичким теологом“. Пријатељство са овим истакнутим Немцем из Русије било је од великог утицаја на Ничеов рад седамдесетих година.

Напротив, некако од 1876, настаје озбиљна криза у личним и идејним односима између Фридриха Ничеа и Рихарда Вагнера. Његови биографи сматрају да тај обрт закључује први, идеалистичко-екстатички период у раду и идејном развоју Фридриха Ничеа (1869—1876).

Приликом стогодишњице Волтера, Ниче је 1878 објавио први део свога чувеног дела *Оно што је људско, и сувише људско*. То дело значи коначно киднање са Вагнером, његовим домом и кругом. У пролеће 1879 појавио се и први отсек II дела тога рада, у први мах као засебно дело, под насловом *Разна мишљења и изреке*. Те године се Ниче из здравствених разлога повукао из активне професорске службе. Припремајући сеобу из Базела, немилосрдно је палио рукописе које дотле још није био објавио, односно за које није никако био начисто да ли треба да их објави. Велика је заслуга његове сестре, Јелисавете Ферстер-Ниче што је том приликом тако рећи „на снагу“ спасла пропасти читав низ дела која су доцније стекла нарочити значај у оквиру Ничеовог епохалног рада.

У јесен 1879, Ниче је објавио дело *Путник и његова сенка*, као завршни део збирке „Оно што је људско, и сувише људско“. Године 1880 и 1881 провео је које у Италији, које у Тириншкој. Тих година се интензивно бавио студијама из области природних наука.

Средином 1881-године појавио се са делом *Зора, размисљања о моралним предрасудама*, где врло смело устаје против дотадашњих појмова о моралу.

Годину дана доцније (у јесен 1882) појављује се дело *Ведра наука*, знаменита књига весело-херојске позитивне афирмације живота. Сматра се да је овим делом закључено друго раздобље — критичко-позитивистички период — у Ничеовом идејном развоју и стварању (1876—1881).

Настаје трећи период, „екстатичко-херојски“ или „заратустрански“ (по најпознатијем де-

лу из тога раздобља), 1882—1885.

У ретком полету инспирације, Ниче је у Италији за свега десет дана, од 3 до 13 фебруара 1883, тако рећи у једном једином потезу, написао прву књигу дела *Тако говораше Заратустра* које ће постати једним од најпознатијих дела светске књижевности уопште, а чији шестдесети рођендан сад бележимо. Крајем јуна и почетком јула 1883 написао је другу књигу *Заратустре*, 20 јануара 1884 (опет у Италији) завршио је трећу књигу, а у току последњег тромесечја 1884 године и четврту књигу, која је била исте првобитне судбине многих знаменитих дела. Ниче, оставши у тај мах и дејно и лично усамљен, није могао да нађе издавача, па га је 1885 штампао о властитом трошку.

Тек године 1892 издала је његова сестра Јелисавета Ферстер-Ниче, целокупног *Заратустру*.

Године 1884, у Силс-Марији (где је много боравио тих година), Ниче је отпочео да пише своје дело *Воља за моћ*, на коме је радио до свог душевног оболења (1888). Ово је знаменито дело издала 1895 његова сестра.

Године 1886 издао је дело *Одолуд добра и зла* које је испрва био замислио као неку врсту коментара *Заратустри*.

Рачуна се да овим делом почиње *четврти период* у Ничеовом идејном развоју, тако зване „критичко-херојски“ период. (1885—1888).

Године 1886 објавио је Ниче пету књигу *Ведре науке*, као и низ нових предговора многим ранијим делима. У јуну 1887 објавио је знаменито дело *О генеалогии морала*, у коме критички расветљава појмове „добро“ и „зло“, „крив“ и „зла савест“, као и појам „аскеза“.

Године 1888, дакле године у коме ће га задесити умно оболење, Ничеов рад креће невероватно брзим темпом. У фебруару те године прерађује још једном своју *Вољу за моћ*, у јуну и јулу написао је *Вагнеров случај и Дионисијеве дитирамбе*. Као да је знао да му се примиче крај умног стварања и моћи умног расуђивања, настављао је и даље рад, може се рећи муњевитом брзином: у јулу и августу 1888, написао је *Сумрак идола* и чувено дело *Антихрист*. Ту Ниче устаје мање против саме појаве Христа, а нарочито против Св. Павла и јеврејских елемената у хришћанском учењу. У новембру 1888 најлази аутобиографско дело *Ево човека* (*Ессе homo*), објављено тек 1910 године, а у децембру 1888 његова лабудова песма *Ниче контра Вагнер*.

Његова болест се нагло погоршавала, те је убрзо коначно изгубио умну и душевну власт над собом. Тек 25 августа 1900 ослободила га је (у Вајмару) смрт душевног мрака.

По обиму и значају, Ничеова књижевна заоставштина скоро је равна његовим објављеним делима.

Сам импозантни фрагмент *Воља за моћ* претставља читав филозофски свет за себе. На широј историјској бази ту се развијају, основани на логици и стварном сазнању, на посматрању и проучавању природе, погледи на морални став и држање према појединим проблемима; ту се разматра уметничко стварање човека и пророчки се гледа на извесне разорне покрете који прете људском роду.

Епохални значај Фридриха Ничеа јесте у првом реду у чињеници што он, јасно и одлучно као ниједан други мислилац, уме да сагледа контрасте између северњачког, античког и хришћанског елемента. То је један од разлога — али нипошто једини — због којих баш национал-социјалистичка идеологија толико ужива у Ничеу. (Тим поводом да из огромне литературе, немачке и стране, о Ничеу, поменемо дело Хертла из 1939: *Ниче и националсоцијализам*.)

Баба-Гили, дугогодишња чуварка Гетеовог музеја у Сезенхајму

Сваки онај који је мало упознат са биографијом великог Гетеа, зна да се будући великан, у времену кад је још био млад студент права на универзитету у Штрасбургу, смртно заљубио у лепу Фридеру Брион, ћерку евангелијског пастора Бриона у оближњем селу Сезенхајму. Зна такође да је та љубав родила *Патње младог Вертера*, најчувеније међу Гетеовим младалачким књижевним делима, које је још пре краја XVIII столећа било преведено не само на све европске језике, него чија је слава била допрла чак у далеку Кину, земљу која је у оно време иначе била скоро без икаква културна дотицаја с Европом.

После придружења Елзас-Лотарингије Немачкој, 1871 године, кућа пастора Бриона у Сезенхајму, несусебно Гетеовог таста, претворена је у Гетеов музеј, гуспомена на тадањег младог „господина правника из Штрасбурга“ и његову Фридеру. Ту се поред слика, цртежа, књига са посветом, писама и др. налазе и рукописи неких од најлепших Гетеових младалачких песама, између осталог рукопис дивне песме „Ситно цвеће — ситно лишће“ („Kleine Blumen — kleine Blätter“).

Дужност чувара тога најмањег али једног од најсимпатичнијег међу многобројним Гетеовим музејима већ дуго година врши исто тако симпатична и скромна г-ђа Гилиг, „баба-Гилиг“ како је из милоште називају мештани и многобројни стални посетиоци музеја. Ових дана она је прославила седамдесети рођендан. Том приликом је „баба-Гилиг“ примила масу поклона од знаних и незнаних. Поред осталог примила је неколико туцета примерака Гетеовог *Младог Верте-*

ра, од најстаријих до најновијих издања. Примила је и доста „стихотворенија“ од разних непризнатих такмача Гетеових.

„Баба-Гилиг“ каже да за време француске управе од 1918 године до почетка садашњег рата ни она ни музеј нису имали разлога да се жале. Међутим, пред почетак рата, она је са осталим становницима Сезенхајма (као и све елзашко погранично становништво из места и села поред Рајне) евакуисана у Јужну Француску, одакле се вратила тек после примирја, у лето 1940 да би са радошћу констатовала да из драгог јој музеја није нестало ниједан важнији комад.

Сад опет свако јутро, пред отварање музеја савесно брише праšину са витрина у којима се налазе Гетеови младишки рукописи и његова љубавна писма, са оквира цртежа и акварела који приказују Гетеа и његову несусебну Фридеру, поједино места са њихових шетњи и излета. Осећа се као првосвештеница у полузаборављеном храму који чува успомену на прву болну љубав доцнијег краља песника и мислилаца...

ЖЖ

ЈУБИЛЕЈ НЕМАЧКОГ КЊИЖЕВНИКА

Немачки књижевник Карл Франц Лепа прославио је ових дана 50. рођендан. Најпознатија дела овог књижевника јесу збирке приповедака *Антониа*, *Последње пролеће*, *Жубор чесме*, приповетка *Андреас Озанг* и новеле из историје Чешке.

Лепа је Немац из Судетске области. Живо је учествовао у политичком животу својих ужих земљака.

Милош и његово доба по причању старих Пожаревљана

Напомена о «Србозару»

Позната је ствар да се кнез Милош нерадо бавио у Београду, нарочито у првим годинама своје владавине, чему су, како се зна, били узрок турски паша и јака турска војничка посада у београдској тврђави. Уместо Београда, Милош је за своја боравишта, односно престонице, био изабрао у унутрашњости земље вароши Крагујевац и Пожаревац. Докле му је Крагујевац био у неку руку центар политичке власти, у Пожаревцу му је била усредсређена његова привредна делатност.

Мало старији Пожаревљани још се сећају Милошевог конака у Пожаревцу. Била је то пространа зграда од бондрука, са ниским спратом, доксамом, многим прозорима и танким димњацима. Зграда је била на месту где је сада подигнуто ново крило пожаревачке гимназије. Кад је Пожаревац престао да буде кнежевска резиденција, у конаку је годинама била смештена једна од пожаревачких основних школа. Ороноу и дотрајао, напавши се још и ван регулационе линије у исправљеној улици, конак је порушен пре тридесет или четрдесет година.

До пре коју десетину година Пожаревац је имао своје стогодишњаке који су умели лепо да причају о Милошу и његовом времену, и који су то у zgodним приликама радо чинили. Према њиховом казивању на простору на коме се данас налази градски парк, била је у Милошево време велика зграда турске мезулане, поште, у којој су Татари, турске поштоноше, мењали коње. На месту на коме је сада велика зграда окружног здања, у којој су у Пожаревцу смештена сва државна надлештва, била је велика бара, ваљда заостатак од напуштеног моравског корита, у којој су се могли уловити крупни шарани.

На простору садање Рибарске пијаци, пред општинском зградом, била је велика турска цамија. Иако је те цамије нестало заједно са Турцима, ипак се место на коме је била доскора звало «Код цамије». Улица, која је и сада задржала свој назив из турског времена, Табачка чаршија, била је центар трговачког живота у Пожаревцу. Само име ове улице указује на то, да је у Пожаревцу некада била развијена кожарска индустрија. Кожа се прерађивала на месту, на североисточном крају града, које се и сада зове Табана.

Постанак Љубичева

У своје настојању да Пожаревац трговачки и привредно подигне и прошири, Милош је средиште града померио према брду, ка источној страни. Под самим брдом Милош је подигао за оно време велику и богату цркву, по стилу сличну београдској Саборној. Та Милошева црква, исто као и београдска Саборна, и данас служи Пожаревцу као главна парохијска црква. Милош је и сам био врло богат човек, а и својим пријатељима је ишао на руку да стичу, или им и поклањао, читава богатства. После изласка Турака било је доста пустих њиховог имања по земљи, којим је Милош по својој вољи, неограничено, располагао. У самом Пожаревцу поклањао је куће, кафане и дубане, а за себе је био, између осталог, заузео огромно турско имање «крај Мораве, названо по жени Милошевој, кнегињи Љубици, Љубичево».

Доскора се у Љубичеву знао хиљадугодишњи хрост под којим је Љубица, приликом својих посета Љубичеву, радо седела. Милош је касније ово имање уступио држави, начинивши од њега угледно добро на коме су се гајиле, а и сада гаје, најбоље расе коња. Љубичево и данас има онај исти изглед и обим од пре сто година, пошто његови прастари хростови, дужници сто-

је још увек, непосечени, на својим местима, посред богатих, пространих ливада.

Жирење свиња

У то време, према казивању старих људи, у пожаревачком округу није било друмова у садањем смислу речи, већ су према вароши водили широки, тек просечени крчаници, којима је читавом ширином гоњена многобројна стока. Тим крчаницима стизала су и Милошу из Шумадије читава крда мршавих свиња, које је преко Пожаревца пребацивао у атаре данашњих села Брадарца, Бубушница и Братинца, где су ниска земљишта била под старом хростовом шумом.

Тамо су свиње пуштане у жир, Милошеви момци их чували, а кад би се свиње погојиле, Милош их је продавао трговцима из Аустрије. «Теслим» је био на

Таква воденица морала је брзо запасти Милошу за око. Преко својих људи он за кратко време откупи све делове, сем оних који су припадали њиховој задруги. Па је најпосле затражио да откупи и тај део. Задруга се одупрла. Милош је почео да прети, али је јака задруга остала при својој. Онда је необуздани Милош учинио оно што је у таквим приликама увек чинио. Што није могао да учини милом, учинио је силом. Он је њихову задругу просто избацио из воденице, а њихов део приграбио себи. Парничили се касније, али без успеха. Причајући ово, домаћин је све више падао у ватру, жестећи се као да се отмица њиховог добра није десила пре више од сто година, него као да је то јуче било.

Богати приходи су као река текли у Милошеву касу. Сувим златом, кога је доста имао, Милош је даље врло вешто и уме-

Кнез Милош Обреновић

(Гравира Павла Бурковића)

обали Дунава. Купљене свиње трговци су нагонили на воду и оне су пливањем пребацивале на банатску страну.

Како се кнез Милош богатио

Милош је држао још и скеле на Морави које су давале своје приходе, имао у својим рукама искључиво право трговања сољу, прикупљао богат ујам од најбољих воденица, и тако даље. А кад је већ реч о Милошевим воденицама, да изнесем овде једну епизоду. Као председник бирачког одбора зановио сам пре десетак година у једној старој, домаћинској кући, близу Млаве. Домаћин је на вечеру био позвао још неколико својих пријатеља, па се у току разговора некако дотакосмо и Милошевог времена. Домаћин, који је неко време пажљиво пратио разговор, умеша се и сам. Он најпре рече нешто ружно на рачун Милоша, па онда поче да прича.

Данашњи велики турбински млин ту на Млави био је у Милошево време богата воденица, која је млела на шест витлова, и била власништво више удеоначара, чији су се делови рачунали, попут данашњих акција, на драмове. Неко је имао пет, неко седам, неко петнаест драма.

шно свршавао код тадањих турских паша како своје личне, тако и народне послове. Па су са богатством расли његов углед и моћ у народу, а напредо стим и млада, тек створена држава, све више стајала на здраве ноге.

Пожаревачке војводе

У првом устанку Пожаревац је имао своје војводе и друге истакнуте људе. Ту су били Петар Добрњац, славни бранилац Делиграда, Миленко Стојковић из Кличевца, победилац Хафиспаше код Иванковца, војвода Момир из Лучице и други. Ниједан од тих људи није могао под Милошем да дође до изражаја. Сви су они морали да се склоне, или да се поклоне. Добрњац и Стојковић помрли су у изгананству, а остали су или изгинули у неуспелим побунама, или помрли код својих кућа, тихо и нечујно.

После изласка Турака из земље слободним народним животом. Ваљда по угледу на обичаје у суседном Банату, почела је младеж, мушка и женска, да се окупља о празницима, код цркве или крај записа по махалама, и да игра у колу, уз свирку гајди. Гајдаши су почели да прате и сватове који су се пешице кре-

тали кроз варош ка великој Милошевој цркви, под брдом. Стари чича Алекса Станковић причао ми је у своје време, шалећи се, да су гајде тада, пратећи младу ка цркви, певале:

Бела је, румена је,
Танка је, висока је...

а кад се млада враћала из цркве онда:

Каква ти је, таква ти је,
Трљај главу с њоме...

Долazeћи с временом на време у Пожаревац, одмора и разоноде ради, а ваљда и због својих врло разгранатих послова, Милош је волео да му понекад пред конаком поигра коло. Са ниског доксата он је уживао гледајући једре девојке, на чијим су грудима зveckале низе дуката и талира, и кршне младиће у колу које се живо повјало око гајдаша који је, набрекних жила на врату, из све снаге дувао у свој инструмент. А једнога дана Милош је спазио у колу девојку необичне лепоте. Упитао је чија је и сазнао да је она кћи Милутина Петровића — Ере. Милутин је био рођени брат Хајдук-Вељков, човек богат и угледан. Чувши да је лепа девојка кћи једног тако угледног човека, Милош нареди да му се доведе, да је дарива.

Међутим, како је Милош био познат као човек врло лаком на лепо женско чедање, неко потрчи да обавести Милутина, чија је кућа била близу конака. Задихан човек бане пред Милутина са речима: «Милутине, одведе те ћерку Милошу у конак!», а Милутин, човек у чијим је жилама текла поносита и бујна Хајдук-Вељкова крв, скочи, пограби пиштоље, и полети конаку. Пројурно је тако крај збуњене страже и потрчао уз стенице. Неко га је спазио и довикнуо Милошу: «Бежи, господару, ето Милутина са пиштољем!» Милош се брзо склони, а у томе Милутин, љут као звер, упадне на доклат па кад виде збуњену кћер, он је пограби, подигне, и баши на калдрму међу запањени народ.

Успомена на кнеза Милоша

Ову епизоду казивао ми је старац Милан Ракић, човек који је бистре памети доживео веома дубоку старост и умро тек пре коју годину. Он ми је даље испричао да је девојка, бачена са доксата, тако несрећно пала, да је поломила и ноге и руке. Остала је жива и живела још дуго, вукући се четвороношке, на велику тугу и жалост несрећног оца, кога је довека гризао његов непромишљени поступак. Ваљда због тога, на његовом споменику, који и данас стоји крај источног зида Милошеве цркве, стари наш песник Јован Драгашевић, писац некада веома популарне и радо гледане драме «Хајдук-Вељко», написао је следеће стихове:

После горки, тешки и големи
јада
У којима живот човечији страда,
Мира даје гроб.

Упознавши готово саме негативне црте Милошевог карактера, Пожаревац никад није много марио за њега. И баш због тога звучи као парадокс чињеница да је у читавој Србији баш једини Пожаревац подигао Милошу скупчен споменик, рад славног нашег вајара Ђоке Јовановића. На споменику је Милош приказан у богатом босанском беговском орнату, а на постолу су урезане његове речи, казане турском команданту коњице приликом о свајања Пожаревца 1815 године: «Делибаша, царска делија, ти имаш куда и на другу страну, а ја немам куда него туда, па у живот или смрт!»

Александар Д. Ђурић

Били смо први који смо поздравили рад народног позоришта «Србозар». Ми смо знали зашто то чинимо. «Србозар» има своје оправдање и треба да постане позориште првенствено београдских радних маса које су до сада кљукане једним програмом врло шареним у погледу избора дела за извођење.

Овом приликом желимо пријатељски да упутимо неколико напомена које имају циљ да олакшају тежак али захвалан задатак овог позоришта. Ове напомене нису никаква строга критика принципа на којима се заснива делатност народног позоришта «Србозар». Оне су, као што им и само име каже, само напомене и то једног добронамерног пријатеља позоришта, «Србозара» на првом месту, једног који из редова гледалаца прати напорни рад позоришта у Немањиној улици.

Пре свега, избор дела која се играју на позорици радничког позоришта «Србозар», чини нам се, није најсрећнији. Док поред Каплара Милоја, Кумове клетве, Два наредника и сличних комада стичемо уверење да позориште схвата своју улогу правилно, дотле тешко можемо да схватимо какви су разлози руковођили управу позоришта да на свој репертоар ставља и дела сумњиве вредности, нарочито у идеолошком погледу.

Нека нам за пример послужи последња премијера комедије Два туцета црвених ружа. Ово је једна водвиљска комедија којој никако није било места под кровом једне радничке установе. Тај комад, да се разумемо, није скандалозан својом садржином, он је само неозбиљан за једно радничко позориште и пре одговара каквом веселом кафанском позоришту него позоришту какво је «Србозар». Два туцета црвених ружа јесте једно сентиментално љубавно натезање људи који немају у своје животу ништа више да решавају до своје случајне љубавне заплете које им ствара један господски живот пун засићености и досаде.

Када знамо (то смо се на премијери уверили) да већину гледалаца овог позоришта сачињава свет младог доба који треба поучити нечем вишем што значи овај тешки живот, онда је тим пре за жаљење овакав избор дела и овакав састав репертоара. Утешно је што већи део репертоара није оваквог квалитета. А још утешније ће бити, ако се управа позоришта «Србозар» у будуће буде строжије држала свога програма што јој неће бити тешко када на располагање има једну трупу која је доказала да са доста лакоће може савлађивати постављене задатке.

Друга примедба би се односила на сам ред у позоришној сали за време претстава. Као што смо напред казали, већину гледалаца позоришта «Србозар» сачињава омладина. То је похвално. Али је за осуду одсуство неке озбиљније редарске службе. За време претстава мала деца шетају између редова гледалаца, чаврљају па богме и често заплачу а све на штету пажње којом треба да се прати радња на позорици. Затим, опет, несташна млађарија се веша о зидове ложа, трчи двораном, ларма и показује масу својих несташлука чиме само целокупном позоришту даје један паланачки карактер и одбија озбиљније гледаоце са претстава.

Ово су две напомене. Пријатељске, као што рекосмо. Добронамерне. Позориште би само и мало користи ако би их тако и разумело.

Пушеви домаћег филма

Поводом приказивања „Невиности без заштите“

Појава „првог српског тон-филма акробате Алексића“ наводи нас на тужна размишљања о судбини домаће филмске продукције. Ми овде не бисмо могли да дамо критички приказ *Невиности без заштите*, пошто тај филм не спада уопште у домен уметности, већ ћемо га само посматрати као једну занимљиву појаву, трагичну и помало комичну за наше прилике. Али да би то било нашим читаоцима јасније мораћемо да их најпре кратко упознамо са судбином домаћег филма.

Потреба за домаћим филмом, неком врстом националне штампе на целулоидној траци, штампачкој помоћу које се већ изражавају толики народи, осећала се код нас одмах после рата. У неко доба успели смо да дамо два филма (*Грешница без греха* и *С вером у Бога*), који су нас наводили на најоптимистичкије претпоставке о будућности српске филмске уметности. Критичари који су ове филмове гледали, с правом су се надали да ће из таквих почетничких радова нићи права уметничка дела... Но, појава звучног филма рушила је продукције већих народа, амамо ли не нашег.

Застој у развијању домаћег филма траје све до године 1931, када је донет *Закон о уређењу промета филмова*. Овим законом створене су широке повластице у корист домаће филмске продукције, која је, као врло млада, имала да се тешко бори са страном филмском индустријом. Када се зна како је страни филм користио наше тржиште, било је право што је држава омогућила и олакшала развој домаћег филма.

Благодети овог закона осетиле су се одмах. Домаћи филм фази звучне продукције, када је требало много више капитала но у неко доба, почео је поново да се развија. Међутим, неке тајне силе успевају да избаце из закона све оне повластице које су учињене домаћем филму. И тада се дешава најчуднији парадокс каквог није било у Европи: *домаћи филм плаћа исте таксе као и страни филм!* На тај бази не би се подигао филм ни у једној другој земљи, па се није развио ни код нас.

Наш домаћи филм рушила су страна филмска предузећа, пре свега америчка; држава му је одрекла своју потпору, а капитал је остао незаинтересован. Тако се дешава, да се за последњих дванаест година није снимано ниједан већи филм у нашој земљи. Неколико страних предузећа, из Немачке и бив. Чехословачке, снимало је екстеријере у нашој земљи, убацило нашу музику или игру, дадо прилике да се по где-где чује српска реч. И то је било све.

Извесна група филмофила, створена још у доба немог филма, распала се. Интересовање за домаћи филм престало је у широким масама. Још је само неколико усамљених филмолога и синеаста писало по новинама и ревијама о филмској уметности, критиковало стране филмове, теоретски разматрало могућности обнове домаћег филма, а да се никад није ангажовали за остварење идеја бачених у свет. Ту је најпре било питање пара, а затим је требало смелости.

Али док су они, који су проучавали филм као уметност, седели скрштених руку на пољу продукције, дотле су други људи, који о филмској уметности нису имали појма, али који су знали шта је то посао и трговина, ипак нешто радили. И тако смо добили неколико краћих филмова, наивних и простих, али ипак писмо могли да забележимо снимање домаћег филма који би својим приказивањем испунио целу једну биоскопску претставу.

А сада долази акробата Драгић Алексић. Он је смео и од-

лучан не само у извођењу својих акробација, већ и кад је у питању и једна танана материја као што је филм. Он налази новце, апарате за снимање слике и звука, атеље, људе који ће глумити, и почиње посао. Он пише један сценарио наиван и по садржини, и по обради. Он не води рачуна о филмској драматургији, игнорише сасвим постојање једне специјалне филмске режије, филмске глуме. Алексић, што му није ни замерити, не зна за филмски језик и његове изразе; он је филмски неписмен. Али пре свега и изнад свега он има вољу: хоће да снима на 2.000 метара један забаван филм. И он га је снимео. Како и чиме, то треба видети.

Морамо да признамо једну горку истину: на приказивању овог филма осећали смо како се враћамо двадесет година уназад. Новаковићева *Грешница без греха* било је једно мало уметничко дело, а Поповићев филм *С вером у Бога* надање у авангарду српског филма. Међутим, ово што смо сада гледали, по својој наивности и чак примитивности, прелазило је све границе. Осећала се атмосфера биоскопа у вазарским шаторима почетком прошлог века.

Било је комично видети како неке сцене, које су по схватању „режисера“ Алексића требало да буду веома озбиљне, изазивале смех у оних гледалаца који су већ година посећивали биоскоп и који ипак знају шта је то филм. *Невиност без заштите* свела се на приказивање живота акробате Алексића, који је сам себе доста нескромно рекламирао. После многобројних његових продукција, које спадају у варијететске тачке, после романтичне љубави између њега и једне несрећне девојке, модерне пењељуге, филм се завршава пољупцем у стилу предатних немих филмова.

Али ако смо се где-где насмејали наивности овог филма, исто толико смо осетили жаљење, жаљење зато јер смо видели како је један човек нешто хтео а није знао како ће то да изведе. Жаљење што присуствујемо тешком и трновитом путу једног самоука, самоука који, сем храбрости и радиности, нема ништа више потребног за филм.

Алексић као творац првог српског филма, у уметничком смислу, уопште не постоји. Али Алексић као творац, организатор и произвођач, првог српског звучног филма од преко 2.000 метара, заиста постоји и нећемо моћи да га мимоидемо једног дана, ако будемо писали о пионирима домаће филмске индустрије.

Смело и по мало дрско Алексић је дупио својим снажним песницама све оне фантасте и о-

клевала, што су двадесет година причали о филму а нису створили ништа реално. У том погледу он је необична и ретка фигура.

Нека нам зато акробата Алексић не замери што му препоручујемо, да се више у режију и глуму филма не меша, али да се слободно посвети филмској продукцији, јер за то има много смисла. Његов оптимизам, његова решеност и његова упорност учиниће да се код нас једног дана створи солидна филмска индустрија из које ће тек нићи филмска уметност.

Не можемо да завршимо излагања поводом овог филма а да не споменемо и похвалимо рад Стевана Мишковића, који је снимео слику и звук. Ми знамо с каквим је сретствима ушао у овај посао Стеван Мишковић. И баш зато што знамо с каквим је тешкоћама имао да се бори, ценимо његов рад на унапређењу филмске технике код нас, рад који је дао у овом филму видне резултате. Ми смо могли да видимо неколико успешних слика а српске речи с платна могли смо јасно да чујемо и разумемо. Уопште узев, техничка страна овог филма далеко је боља од драматуршке (која примитивно постоји). То је права добит за домаћи филм.

Д. Аћ—

АПЕЛ НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ

Народна библиотека у Београду објавила је апел, у коме позива све грађане да уступе Библиотеци старе књиге, часописе и новине, које могу да буду од великог значаја као извори за познавање наше политичке и културне прошлости.

Библиотека не очекује да јој сви ови споменици српске књижевности буду поклоњени. Она их и купује по цени која одговара њиховој библиографској вредности и ценама на београдском тржишту. У жељи да спасе од пропасти књиге и друге штампане ствари од вредности, Библиотека ће дати обавештења свима онима који јој се обрате на адресу: Француска улица бр. 36.

НАЈНОВИЈА УЛОГА ЕМИЛА ЈАНИНГСА

После неколико историских филмова првог реда у којима је одиграо главну улогу, Емил Јанингс сад се примио улоге у филмској комедији *Маторо срце се подмлађује* од Ериха Енгела. Филм израђује друштво „Тобис“.

Из модерне немачке лирике

НА РАСТАНКУ

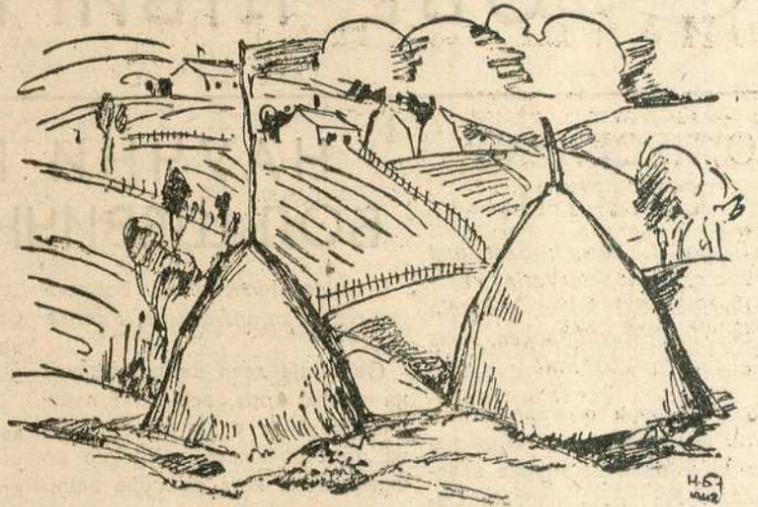
Још једанпут пођимо по старом путу, моје драго,
још једанпут преко ливада, потока и вијугавих стаза;
оне светле данас опет као тада, бледо и благо,
на последњем, златно-топлом сунцу јесењем.

Спустимо се ниже у долину, као тада,
тамо где нам је цветала срећа и радост некада;
дај да поздравимо и добро познати нам кут
још једном: јер данас морам на пут.

За све добре часе казујем ти срдачну хвалу,
и за ову последњу, опроштајну шетњу малу,
с тобом преко ливада, потока и ледујавих стаза,
све тамо до краја, до краја, до последњих богаза.

Одатле воде туђи путеви у далеки свет,
преко хиљаду градова, брегова, долина и поља.
Куда? То не знам, али јасно слутим клет:
ни један не води награду, ка нашој срећи старој.

ИГЊАЦ КНОТЦ

Н. БЕШЕВИЋ: ПЛАСТОВИ СЕНА

Може ли човек да живи без оплодних жлезда?

Губитак оплодне жлезде код човека није тако трагичан, као што би се то могло очекивати. Ови органи, који мушкарца чине мушкарцем а жену чине женом, који су за континуитет хомо сапиенса неопходни, ма како да то чудновато звучи, нису потребни за одржавање живота поједине индивидуе. Човек може да једе, пије, спава, ради, планира, путује, можда чак и радује, укратко речено он може и да живи уопште без оплодне жлезде, али му зато ипак нешто извесно недостаје.

Под утицајем ове важне жлезде, т. ј. њених хормона, развијају се они органи и постају приправност за психички начин реакције и поступања, и они једино омогућају одржавање људског рода. То је врло битно не само за одржавање људства, већ и за животну расположење и радну способност појединца. Али у колико су завијене све друге несексуалне — специфичне функције тела и душевна снага човека од једног довољног снабдевања тела са сексуалним хормонима, то је тек немачко истраживање открило у последње време.

Године 1929 добивен је женски хормон (естрадиол) и 1934 године мушки хормон (тестостерон) у немачким лабораторијима као чиста кристална супстанца, и укратко после тога добивен је на синтетички начин. Откако нам ове две супстанце у чистој форми и тачно одмереним количинама од хиљади грама — јер оне имају изванредно дејство — стоје на расположењу, постигли су лекари на целом свету најчудноватије успехе у лечењу. Али свакако најпре само тамо, где је било потребно да се изједначи једна директна последица недовољне функције или недостатка оплодне жлезде.

Изостанак развоја пубертета код деака, импотенција код мушкарца и повећање простате са њеним великим боловима у бешици, стерилност жене, болови при менструацији и повећања и нелагодности у климактеричјуму све се то данас може отстранити синтетички добивеним хормонима. Каузална терапија са чистим, синтетички зотовљеним хормонима оплодне жлезде (названа каузалном, јер она дејствује на каузу, на корен зла, и баш ону материју уноси у тело, чии недостатак изазива заправо болест) искористила је најпре само сексуално-специфично дејство хормона. Али је врло брзо после тога дошла наука до сазнања да њен утицај иде још много даље.

Мишићна снага код мушкарца и радна способност његовог срца, његова издржљивост и његова душевна снага, здрав и одморан сан и одржавање младости и младалачке свежине јесу исто тако дејство мушких хормона као и бивно снажи изглед, еластичност коже као и радост у савлађивању биолошких животних задатака код же-

на. Осим тога откривено је још и то, да је избијање многих болести олакшано недостатком сексуалних хормона и да се оне могу излечити уношењем тих хормона у тело. Ту спадају: хронична запаљења зглобова и крвних екецема, слабости срчаног мишића и срчаног грча (ангина пекторис), чирева у стомаку, шећерна болест код људи у старијим годинама, поремећаји у крвотоку и смрзавања.

Ми можемо искуства, која је немачка хормонска терапија скупила помоћу супстанца оплодних жлезда, кратко и јасно да изразимо са неколико речи: човек може, додуше, да егзистира без оплодних жлезда, али живети, заиста активно живети, може он само онда, ако хормони у његовој крви живо циркулишу! Ако су жлезде у својој функцији ослабљене или болешћу разорене, онда је лекар данас у свако доба у стању да стави на расположење ове чудотворне супстанце човеку у облику инјекција, капљица, пилула и т. д. Ту нису потребне велике количине, да би се поремећена равнотежа у човецијем телу поново успоставила и да се настале штете отстране. 25/1000 гр. женског хормона и 200/1000—400/1000 гр. мушког хормона јесу количине које један здрави организам продукује за месец дана; 25 мг. прогестина и 2—400 мг. тестостерона (да би споменули 2 највише употребљавана препарата са чистом хормонском садржином) довољни су, дакле, да надокнаде недостатак оплодне жлезде код једног кастратина или кастрата.

Најкарактеристичнија ендокрина жлезда у људском организму јесте свакако *жута материја* јајника. Он има једно животно трајање од само 14 дана, а онда пропада. Сваке четири недеље сазрева једна од многих хиљада малих мехурића јајника, од којих сваки садржава у себи једно људско јаје, распуکنу се, испразни течност и зрело јаје, а сама се претвори у једну жлезду, у жуту материју (тело). Њен хормон, хемиски назван *престерон*, има изричито полно-специфичан карактер, и зато ова жлезда је потребна за нормалан ток менструације и за одржавање трудноће. Тако је онда разумљиво, што се она у мушком телу не ствара.

Прави женски сексуални хормон, естрадиол, продукује мушки организам и потребан му је у готово истој мери као и женском телу.

Хормон жуте материје примењује се са великим успехом код извесних поремећаја при менструацији (појачано или стално крварење, менструација са грчевима) и при нагињању прераном порођају. (Еос).

Др. Т. Лемке

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ

О ПРОБЛЕМУ СМРТИ

Bruno H. Bürgel: Saat und Ernte, Deutscher Verlag, Berlin 1942, 252 Seiten, 8 Tafeln und 28 Textabbildungen, Preis gebunden 4,80 RM.

Ту се говори о животу и о смрти. Нехотице мислимо на наслов једне одличне збирке новела наше Милице Јанковић. Овде се друкчије, непосредније третирају проблем живота и онога што излази по његовом престанку. Заправо, признати немачки књижевник Бруно Биркел говори много више о смрти него о животу.

Пре свега даје нам обилне и за ланка изванредно занимљиве биолошке податке о суштини престанка људског живота, да би затим прешао на популарна филозофска разматрања о томе како су поједини људи, народи, културни кругови и заједнице гледали на проблем смрти. Опширно се приказују последњи часови појединих великих људи, од Ханибала до Ђорџана Бруна, па даље све до Рихарда Вагнера, чију смо шездесетогодишњицу смрти недавно подвукли као што заслужује.

Узбудљива је глава у којој се излажу појаве колективног умирања, као што су ратови, велике елементарне катастрофе, болештине и друге страхоте које се с времена на време сручују на људски род.

На крају свог дела, писац без много фраза приступа проблему загробног живота, долазећи до закључка да човек, појединац, у најмању руку својим духом и својим делима живи и после физичке смрти, док свет као целина и не зна за неку смрт, већ почиња на животу који се самим, собом даље обнавља.

*:

70-годишњица Р. Х. Барча

Романсијер Рудолф Ханс Барч навршио је ових дана 70 година живота. У првој младости био је активни официр. После првих књижевних успеха напустио је каријеру да би се потпуно одао књижевности. Родом из Штајерске, узимао је предмете својих романа из родног краја.

НАУЧНИ ПРИКАЗ БОЉШЕВИЧКОГ ПАКЛА

Guido Manacorda, Il Bolscevismo, Sansoni editore, Firenze.

Ово није дело ни политичара ни пропагатора, већ дело научника који не суди ни по бабу ни по стричевима, већ само по чињеницама које аналише немилосрдно, као лекар приликом болне али за човечанство корисне вивисекције. Никакве личне успомене, никакве личне или начелне мржње не руководе овог аутора који је подаје од практичне политике. Ово је теоретско дело, али у најлепшем значењу те речи. На основу конкретних података, највећим делом из самих бољшевичких извора, аутор, руковођен здравом филозофијом, мери и оцењује, рашчлањује и осветљава. Не узбуђује се и не паснонира. Не диже глас и не ужасава се. Али не може да спречи да се читаоцу јези кожа. Ево корисног штива за вас који често лупетате да „то ваљда ипак није тако страшно“, да то „свакако мора да еволуише“, за вас који толико папагајски понављате крилатице префригане, за ваше мозгове срачунате пропаганде, а да сте чак заборавили и историју властитог народа.

Књига почиње портретима теорице главних марксистичких теоретичара, да би затим прешла на критичко черупање самог комунистичког учења. Мирно и хладно, али математичким поуздањем, ту се побива и своди ни у шта једна по једна комунистичка теза. Нарочито је импресиван начин којим писац побива, управо сатире бољшевичку крилатицу да је религија само још у интересу капитализма, доказујући да је тачно нешто сасвим супротно. Па да видите кад узме под своју научничку лупу бољшевички морал и мирно и хладно, али тим убедљивије, дефинише га као морал насиља, грубог гажења основног природног права и људског достојанства, као морал преваре и негације.

Редом се аналише бољшевичкација судства, управе, војске, унутарње и спољне политике. Језив је приказ бољшевичке породице, те основне ћелије културног и правног живота. Сразмерно лако излази на крај (што није чудо) са совјетском привредом која је уосталом (то чак не поричу ни поједини безмозгани

„совјетофили“) од Лењина до Стаљина прошла кроз толико противуречних и подједнако разорних експеримената.

Врло су речити прикази претварања целог совјетског друштва у организам све гушће и гушће проткан мрежом рафиниране шпијунске која почиње већ од навођења деце на шпијунарање властитих родитеља, па прикази система талача и робовања радника у том тобожњем „радничком поретку“.

У свом приказу совјетске уметности и књижевности, аутор на веома уман начин указује на утицај маније механизације на умне производе, на појмове који доводе до формалне „производње у серији“ песничких дела која треба да служе политичком поретку и убијању сваког властитог мишљења.

Приказ закључују излагања о совјетској школи са толиким језивим примерима поступног подивљавања подмлатка и приказ злочиначке и до крајњих ступица организоване и огромним сретствима снабдевене комунистичке пропаганде у иностранству.

Ево нешто за оне који су још приступачни разлозима а не ограничују се на понављање глупавих, самоубилачких и догађајима и чињеницама стотруко демантованих лажи.

ПЕТНАЕСТ ВЕКОВА НЕМАЧКЕ УМЕТНОСТИ

Hans Weigert: Geschichte der Deutschen Kunst, von der Vorzeit bis zur Gegenwart, 520 Seiten, mit 266 Abbildungen, nebst einem Bilderteil mit 546 Abbildungen und 16 Farbtafeln. Propyläen-Verlag, Berlin 1942. Preis 28 RM.

Издавачко предузеће „Пропилеен“ већ је својом *Историјом света* постало појам за себе за сваког образованог човека и ван Немачке који у њему гледа нешто много више него обичну издавачку књижу, који гледа у самом имену тог предузећа јемство за првокласност, трајност и свестрану вредност његових продукција, рецимо нешто као Мајеров библиографски завод, из кога је поникао *Мајеров лексикон*, најугледнија и најпознатија међу „књигама свезнања“.

Кад се, дакле, „Пропилеји“ реше да нам пруже *Историју немачке уметности од прадавних времена до наших дана*, можете бити уверени да су у Хансу Вајгерту нашли правог човека на правом месту, који ће умети на релативно скученом простору од само нешто преко 500 страна језгровито да вам прикаже огромни културни допринос који су Немци за петнаест столећа дали људском роду.

Други народи светске породице вековима су великом готовошћу примали те производе немачке душе и немачке културе, користили их као подлогу или коректив за властито усавршавање на том пољу, а да нису баш

Просветни гласник ПОСВЕЋЕН СТ. НОВАКОВИЋУ

Просветни Гласник. Год. LVIII. Београд. Октобар 1942. Бр. 10. Уредник др. Ф. Медић, власник Велибор Јонић. Цена 30 д. Стр. 513 —586.

Десети број *Просветног Гласника* углавном је посвећен научнику и државнику Стојану Новаковићу, који је својим просветним реформама знатно задужио наше школство.

Садржај овога броја је следећи: Велибор Јонић, мин. просвете: *Говор на прослави 100-годишњице рођења Ст. Новаковића*. Др. М. Спалајковић: *Ст. Новаковић као државник и дипломат*. Вл. Велмар-Јанковић: *Ст. Новаковић као просветни реформатор*. Никола Радојчић: *Ст. Новаковић као научник*. Др. Свет. Стефановић: *Новаковићев рад на српској књижевности*. Велимир Стефановић: *Концентрација наставе*. Др. Милоје Милојевић: *Народно музичко благо и његова музичка обрада*. Ђорђе Мано-Зиси: *Уметност наше прве обнове*. П. Ј. Тодоровић: *Поводом васпитања у нашим средњим школама*. Војка Протић: *Жена у нашој народној поезији*. Аница Шаулић: *Шта мисли наша данашња омладина*. Милош П. Павловић: *Стваралачка Настава*.

Белешке: Д. Г.: *Развитак европских универзитета у средњем веку*; „Словачка Академија“; Психички утицај на унутрашње болести; Европско патентно право; Драгоцени фосили преисториског доба; Хришћанство у Помеђи.

Прегледан, убедљив по својој синтези, издваја се чланак г. Ђорђа Мано-Зиси, у коме се о српском сликарству, као культу-

ри уопште, а упоређеним са српском песничком идејом, на једном месту каже:

Ослањајући се на Италију, Беч и Минхен, изграђују дакле Срби свој нови израз у XVIII и XIX веку. Идући за европским развојем, од барока до импресионизма и Сезана и Ван Гога, они су се трудили да дају своје сопствено обележје и стилске одлике. При том треба истаћи свест да српска уметност није изгубила континуитет постојања почев од средњег века. Барок се јавља од XVI века и код старих српских зографа који раде у византиским традицијама. Прелаз ка одлучнијем западњаштву чини зограф Жефаровић. Треба истаћи и то да су Срби први пришли на Балкану том европском схватању.

Поводом васпитања у нашим средњим школама, г. П. Ј. Тодоровић резимира:

„У нашој средњој школи рад на васпитању није довољан. Он треба да се систематизира и васпитање тачно одреди. То се може постићи, ако се у школама уведе предмет грађански морал, који би обухватио све моралне појмове који се односе на човека, као и појмове о друштву, држави и отаџбини.“

И остали прилози су корисни, популарно писани, тако да су приступачни и најширим просветним круговима. Ваља истаћи да су у овом броју заступљене и жене, јавне раднице.

*:

У добри час ведра књижица

B. Zebrowski: Warum nicht Laecheln? Oswald Arnold Verlag, Berlin 1942, 180 Seiten, Preis gebunden 5.50 RM.

„Зашто да се не смешимо?“ — пита нас Зебровски, писац ове књижице у којој фељтонски ћаска са читаоцем, али свагда и у свакој прилици успева да и најсуморнијег принуди да се насмеши, ако не и да се гласно насмеје. Тако нам надугачко прича да је оном који не жели „мачку у цаку“ врло тешко да „купа голу жену“. Указује на све могуће тешкоће да би нам на крају крајева на вешт начин утајило одговор на питање како се то уопште купује гола жена, пошто тврди да је то могуће, иако уз велике тешкоће.

Запис усамљеника

По цели дан и сву ноћ пишем име твоје по зиду.
Осећам тако да си ми ближа Ти,
која си тако далеко и чије било меко куца за мене силно.

У сваком слову видим очи твоје
недра
и бедра твоја.

А кад писаљка зареже по зиду
то крик није јез: ви
већ глас твој умилни који ослушкујем.

По цели дан и сву ноћ пишем име твоје по зиду.

Д. БОКИЋ

СВИМ КЊИЖАРИМА

Услед велике оскудице у књигама одлучили смо да сва наша нова издања равномерно расподелимо за све књижаре као у Београду тако и у унутрашњости.

Да би то правилно извели, молимо г.г. колеге да изволе писмено пријавити нашем прометном одељену број примерака који би желели да добијају од сваке нове књиге која буде изишла у нашем издању.

Књиге ћемо одмах слати по изласку, у унутрашњост поузећем, а у Београду сваки ће подизати додељену му количину. Наручбе су обавезне за све књиге које будемо издавали. Ми придржавамо право да тражену количину евентуално смањимо. Рок пријаве 1 март 1943 г.

ИЗДАВАЧКО И ПРОМЕТНО А. Д. »ЈУГОИСТОК«

Београд — Добрачина 30. — Телефон 20-955, 20-875.

Српској омладини

У недостатку једног омладинског књижевног часописа, који би доносио — поред радова наших старијих и већ познатих књижевника, писањих за омладину — првенствено саставе самих омладинаца, „Српски народ“ почевши од овога броја доносиће редовно своју омладинску страну, испуњену искључиво радовима самих омладинаца, у стиху и прози. Поред песама и прича, краћих чланака из српске књижевности, српске историје и осталих подручја наших националних наука, омладинска страна „Српског народа“ доносиће и најбоље писмене задатке ученика наших средњих и стручних школа. На овај начин, створиће се једна племенита утакмица између самих омладинаца, даће се потстрек за формирање нових књижевних талената и заинтересоваће се наша омладинска омладинска за књижевност, ту најлепшу манифестацију човековог духовног живота.

Наш народ је увек више ценио царство небеско од царства земаљскога, као што то речито доказује наша историја почевши још од времена Немање и Св. Саве па све до данас. Наш народ је духовне вредности стављао увек изнад материјалних, следујући примеру првог српског просветитеља и књижевника Св. Саве. Нова српска омладина, свесна озбиљности времена у коме живи, иде традиционалним српским путем и доприноси свој обол у стварању и изграђивању Нове Србије.

Уредништво омладинске стране „Српског народа“ овим позива читава нашу школску омладину на сарадњу на овом за сада једином гласилу српске омладине. Све што буде било од значаја и вредности биће штампано оним редом којим радови буду стизали уредништву. Најбоље састављени радови — оцењени од стручних наставника српскога језика, српске књижевности и српске историје — биће награђивани нарочитим наградама, да би се и на тај начин одало видно и заслужено признање оним даровитим омладинцима, који се буду истакли познавањем стила и разумевањем националне историје свога народа. Само се оно може волети што се познаје, а наша омладина још не познаје довољно себе и свој народ.

Омладино српска, приони на нови посао! Уложи несребичне напоре, да се покажеш достојна својих славних предака и да оправдаш наде које се у тебе полажу!

УРЕДНИШТВО „СРПСКОГ НАРОДА“

Која ми се лирска песма највише допада и зашто

Овако се зове тема најновијег писменог задатка из српског језика који су израдили ученици првог и другог одељења IV мушке реалне гимназије у Београду. Највећи број ученика изјаснио се за песме наших новијих песника, Милана Ракића и Алексе Шантића. Од старијих наших песника показали су се као најпопуларнији међу нашим петошколцима: Ђура Јакшић и Змај Јован Јовановић. Интересантно је да су се неколико ученика изјаснили чак и за наше модерне песнике: Јована Дучића и Светислава Стефановића.

Директор гимназије Александар Окановић, у разговору са уредником наше омладинске стране, изразио је своје велико

На Липару од Ђуре Јакшића

Од свих песама највише ми се допада песма *На Липару* од Ђуре Јакшића.

Ђура Јакшић је мој најмилији песник, песник искрених осећања, истинског родољубља и песимизма. Све његове песме су излив његове огорчене душе која се противи људској неправди. Његове песме су пуне горчине, гњева; оне су срдите, жучне и плаховите као набужале планинске бујице.

Узроци због којих ми се допада његова песма *На Липару* су многобројни: Ђура Јакшић се осећа потпуно усамљен на овом свету. Он нема ниједног верног и искреног пријатеља. Свуда где год би се окренуо са вапијућим погледом и сузним очима, тражећи бар мало љубави, разумевања, одбијала га је ледена злоба, пакост и мржња људска. Његово срце, његова душа били су пуни горчине и бола, јер га ни његова браћа, његов народ, дика и понос, нису хтели разумети.

Он је осећао потребу да се неком исповеди, да би својој ду-

шавољство са знатним бројем одличних израћених писмених задатака, истичући да наша средњешколска омладина нарочито воли родољубиве песме српских песника, у којима су изражена осећања верности и оданости према српском народу и мајци Србији. Ово је једна утешна појава која речито сведочи о високој националној свести наше средњешколске омладине и о њеној дубокој привржености родној груд и вековним отаџбинским идеалима.

Овде доносимо неколико најбоље израћених задатака о горњој теми као докуменат о зрелости и писмености наше данашње средњешколске омладине.

ши олакшао. Његове песме су претставе његових душевних осећања. У тој песми он разговара са птичицама, поверава им свој бол, назива их јединим другарима, пита их да нису и њих јади отровали. У тој песми, у глуво доба ноћи, њему се привиђа сен коју он радо очекује, пада на колена пред њом и исповеда јој се колико је много патео. Своју исповед довршава дивним стиховима који ће остати за увек бесмртни, а који гласе:

*О мајко, мајко, свет је пакостан!
Живот је, мајко, врло жалостан!*

Никола Б. Ерцеговац
ученик V раз. гимназије

Ђачки растанак од Бранка Радичевића

Од лирских песама највише ми се свиђа песма *Ђачки растанак* од Бранка Радичевића. Као мотив за ову песму, служило је Бранку његово ђачко доба, у Сремским Карловцима.

Ђачки растанак — моменат одиста вредан песме и сећања. Па ипак, у српској књижевности до Бранка, није се нико сетио да га опева, а и у светској књижевности мало му је песама поклоњено.

Песник се сећа свога детињства. Пред њега излазе слике тога безбрижног доба. Сећа се ђачких забава по Дунаву, Праштајући се с њима пролази покрај винограда. Ту му искрсавају успомене на бербу и весеље. Од гледа пред собом горе и места пуна липа, птица и јагода. То га је толико занело да је зажелио да му се кад умре ту ископа гроб. Он велича лепоту карловачке околине овим речима: „Ао брацо амо у то доба, доћи, види, чуј, па хајд у гроба“. Песник даје врло пластичну слику ђачког весеља. То су једина дитирамбичка места у целој српској лирској поезији. У стиховима „Коло, коло

наоколо
виловито
плаховито и т. д.

избија животна радост младих ђака и у њима се управо осећа такт кола. Овде се говоре поскокице.

Игра траје скоро до зоре. Да би угасио жеђ, он моли једну девојку да му вина наточи, „да ти браца боље скочи“. Угрејана вином и игром, дружина је мало несташна. Али то песник правда у поскокици историским примерима:

„Хајдук Вељко зна љубити,
Ал' и сабљом добро бити“.

Даље поскокица ниже Хајдук Вељкова јунаштва. Затим се сећа старог јунака Јакшића и завршује славећи Душана. После је предмет разговора сећање на умрле. Потом се сећање враћа у круг живих. Песник помиње својим друговима, Сими и Јулију, заједничке дане, весеља и

Дижимо школе од Змаја Јовановића

Од свих лирских песама које сам до сада прочитао, највише ми се свиђа песма од Змаја Јована Јовановића: *Дижимо школе*

Као песник и социјални радник, Змај је увидео велику важност школе за просвећивање нашег народа. Зато он у овој песми опомиње наш народ да диже школе. Култура нашег народа зависи од тога колико је он просвећен. А да би био просвећен, он треба да има развијену просвету, односно доста просветних установа и школа, у којима се неучи, а нарочито омладинска поучава. Омладинска доцније чини нову генерацију која добија шире видике и из тај начин ствара чврст темељ државе. Не упитати своје даровито дете у школу, је исто што и узимати му вид. А ако му одузмемо вид, то значи да ће и идуће поколење, које он претставља, и даље остати у тами незнања. Нас је у средњем веку одржало народно предање и песма. Главну задругу за њихово ширење имају манастири, који су у то доба били главни центри и једини расадници просвете. То важи и данас. Кад будемо имали развијену просвету, бићемо у исто време јаки и свесни и моћи ћемо да се сачувамо од сваке опасности. Али, Змај нас истовремено опомиње да не жалимо мучку и труда да постигнемо оно што желимо. Наша народна пословица лепо каже: „Без мучке нема науке“. Тако је и овде. Треба се само озбиљно потрудити, а затим ће само по себи

радости. На растанку Бранко се с њима овако опрашта:

„Збогом! Били живи, весели и здрави,
Никада вас ја не заборавам“.

Борђе Вулетих

уч. V раз. IV муш. гимназије
у Београду

Пролеће од Светислава Стефановића

Од новијих српских лирских песама највише ми се допада песма *Пролеће* од Светислава Стефановића.

У песничковој души су се јавила осећања каква се могу јавити само после тужне зиме, кад наступи весело пролеће, кад природа почне да се подмлађује и кад пушта „сокове из којих живот бива“ како каже сам Стефановић. Он је гледајући и слушајући ту разноврсну природу скупио сва та осећања, и најзад кад су она достигла врхунац, излио их је једном снажном бујицом речи, а оне су се претвориле у одличну песму која ствара неизбрисиви утисак код читаоца.

Што се тиче техничке обраде она је врло добра, ма да није онако савршена као код неких наших песника (Дучића, Ракића). Стефановић није натрпао ову песму неким трињем и фразама које су због исувише честе употребе постале досадне, већ је целу песму проткао оригиналним идејама које је освежавају и дају јој нов и младалачки дух. Једну нарочито лепу и оригиналну идеју изложио је Стефановић у последњој строфи ове песме:

К'о дрвеће и моја душа пупи,
И са блаженством сан стварања
снива.
О расти, душо, пуштај жиле, упи,
Све сокове из којих живот бива!

Песма је испевана у трохејима, који је прожимају веселом и потпонамажу је у дочаравању пролећа у души читаоца.

Ова ми се песма свиђа још и зато што одише искреношћу, а није производ лакних осећања.

Бладета Б. Кнежевић,
уч. V раз. гимназије

Ископан нов кип Венере у Риму

Приликом неких неавних грађевинских радова у Риму ископан је неки кип Венере који је изазвао велико интересовање код археолога.

Већина стручних наука сматрају да је овај кип (копија чувеног грчког оригинала) израћен у доба цара Хадриана.

Понед ове Венере наћен је мали мермерни кип Амора (Ероса).

УМЕТНИЧКИ РАДОВИ ИЗ ОБЛАСТИ НЕМАЧКЕ СЛУЖБЕ РАДА

У берлинском Уметничком павиљону отворена је изложба чија дела претстављају искључиво мотиве из делатности Немачке службе рада. Већина дела уосталом потичу од уметника који су и сами били обвезници Службе рада, па су за време службовања дали и уметничког одушка својим утисцима стеченим у тој служби народу.

На тој изложби има акварела, уљаних слика, разних врста графичких радова и неколико вајарских дела.

Од вајара чија су дела заступљена на овој изложби, истиче се нарочито Георг Колбе који је између осталог изложио покрсе вође Фронта рада, г. Константина Хирла.

ЖЖ

ПЕДЕСЕТОГОДИШЊИЦА БЕЧКОГ РАЈМУНДОВОГ ПОЗОРИШТА

Популарно и заслужно бечко Рајмундово позориште слави ове године педесетогодишњицу свога постојања. Чине се велике припреме за прославу овог јубилеја.

Композитор Ерих Јакш спрема за ту прославу нову оперету, за коју предмет узима из бечког живота тридесетих година прошлог столећа.

Либрето за ту оперету написао је А. Рајналтер.

ЖЖ

УМРО РУДОЛФ РИТНЕР

На свом имању у Вајсбаху код Јауерника умро је у 74-ој години живота чувени глумац Рудолф Ритнер.

Слава Рудолфа Ритнера отпочела је у времену борбе за и против „натурализма“ на немачкој позорници. Ритнер је био присталица новог правца, па су га конзервативни елементи међу критичарима називали „револуционаром“. Истицао се у воденим улогама у комадима Герхарта Хауптмана. Сјајно је креирао и нек улоге у Ибзеновим делима. Стекао је глас једног од најбољих интерпретатора трагичних улога.

ЖЖ

ПРАКТИЧНИ ТЕЧАЈЕВИ СТРАНИХ ЈЕЗИКА НА ИТАЛИЈАНСКИМ УНИВЕРЗИТЕТИМА

Независно од појединих катедара за научно проучавање страних језика, италијанске граматике, филологије и књижевности, на италијанским универзитетима основани су практични курсеви за брзо учење страних језика, приступачни студентима свих факултета и свих семестара. Такви су практични курсеви за сад основани за следеће језике: немачки, енглески, француски и шпански.

ЖЖ

УМРО ПРОФ. СЕРАФИНО РИЧИ

У Малнату (покрајина Варезе) умро је у 76-ој години живота професор Серафино Ричи, један од најистакнутијих и најпризнатијих нумизматичара у Европи, инспектор Уметничког музеја у Торину, професор археологије и старе архитектуре у Милану и Павији, хонорарни професор нумизматике на универзитету у Болони. Био је оснивач чувеног Миланског нумизматичког друштва и директор водећег италијанског стручног часописа за нумизматику.

«ДИНАРА» КУПУЈЕ сав бољи намештај, спаваће собе, трпезарије, хорнцимере, комбиноване собе, цела станова. «Динара», Гирила и Методија 2, тел. 40-665.

86 1—10

ЗЛАТАН НАКИТ, златне зубе, све златне и сребрне предмете, уметничке античке ствари, купује и најбоље плаћа «Колубара», Призренска 13. Телефон 24-386.

87 1—5

ДРЖАВНА ХИПОТЕКАРНА БАНКА

И ПОСЛОВНА БАНКА А. Д. ИЗ БЕОГРАДА

изложиће на дан 27 фебруара 1943 г. од 11 до 12 час. јавној продаји заједничко непокретно имање у ул. Витановачкој 48.

Имање се састоји од плаца у површини од 1.569,20 м. кв., на коме постоје зграде.

Почетна лицитациона цена је Дин. 500.000.—

Продаја ће се обавити у згради Д. Х. банке, Скадарска 33/II, где се могу добити сва даља обавештења. 75 1—1

„РАДЕ НЕИМАР“ Продаје: ПАЛАТЕ-КУЋЕ-ВИЛЕ-ПЛАЦЕВЕ

ВИСОКИ ОЧУВАНИ РЕНОМЕ НАШЕ ФИРМЕ ВЕЋ ЈЕ ПОЗНАТ.

БЕОГРАД — КРАЉА МИЛАНА БР. 20. — ТЕЛЕФОН 27-796.

Колонијалисти...

Кад дођете у Београд не заборавите да посетите

прво српско предузеће за израду коломасти **»СРБИЈА«**

ПЕТАР М. РАДОСАВЉЕВИЋ

КАНЦЕЛАРИЈА ул. Космајска 6 (Теразије) тел. 26-671
ПРЕДУЗЕЋЕ Краља Александра 340, тел. 43-812
СТОВАРИШТЕ Римска 22 (Бајлонова пијаца) тел. 26-633).

КОНКУРС

за пријем кандидата у Српску државну стражу
Управе града Београда

За попуњу бројног стања службеника Српске државне страже Управе града Београда, Команда Српске државне страже Управе града Београда примиће 500 кандидата-приправника.

Пријем кандидата, док се тражени број не буде попуњен, вршиће се сваког радног дана у Команди Српске државне страже Управе града Обилићев Венац бр. 6/II.

Кандидати који желе да буду примљени у службу Српске државне страже Управе града Београда, морају да испуњавају следеће услове:

- да су наши поданици;
- да су Српске народности и чисто аријевског порекла — не сме имати јеврејске или циганске крви;
- да су навршили 20 година старости и да нису старији од 30 година. — У недостатку ових, могу бити и од 18 година, па најдаље до 40 година. — Кандидати испод 20 и изнад 30 година, примају се по ослобођењу од предвиђених услова!
- да су телесно и душевно потпуно здрави;
- да су нежењени или удовци без деце или законски разведени од жене без деце;
- да су беспрекорног владања и прошлости;
- да имају потребно школско образовање — најмање 4 разреда основне школе;
- да до сада нису судом осуђивани и да се не налазе под кривичном истрагом;
- да су високи најмање 175 см.;
- да се писмено обавезу, да ће у служби остати најмање 3 године и служити тамо, где буду распоређени и да ће за случај ранијег самовољног иступања из службе вратити државној каси једну половину оних припадности која су примили за време свога службовања.

Кандидати који испуњавају горње услове и желе да буду примљени, подносиће писмене молбе са податцима адресоване на: Команда Српске државне страже Управе града Београда — Обилићев Венац бр. 6/II, таксирани са 20 динара таксене марке. — Уз молбу имају се приложити сва документа (уверења) којима ће се тврдити горњи наводи:

Месечне припадности примљених кандидата су:

Стражада-приправника од 2000 до 2200 динара; поднаредника — — — од 2500 до 2700 динара;
каплара — — — — од 2300 до 2500 динара; наредника — — — — од 2700 до 2900 динара;
наредника-водника — — — — од 2900 до 3100 динара;

Повластице за службенике су следеће:

- бесплатна одећа (униформа), обућа и остала спрема;
- бесплатан стан, намештај, огрев и осветљење у касарни;
- заједничка исхрана, која се плаћа од 700 до 1000 динара месечно;
- право на пензију;
- обезбеђење лично и породице по Уредби о правима и одговорностима органа у служби јавне безбедности, у случају да у вршењу службене дужности живот изгуби или буде онеспособљен за рад;
- бесплатно лечење у болници и погодности за лечење у свима државним и самоуправним бањама, санаторијумима и свима кли-матским местима у земљи;
- бившим службеницима жандармерије, државне полицијске страже и војске, подофицирима и капларима, подразумевајући ту и резервне, који су својим држањем и понашањем то заслужили, признаће се раније године службе и одговарајући чин и звање у Српској државној стражи Управе града Београда.

Из Команде Српске државне страже Управе града Београда Бр. 1126 од 2 фебруара 1943 год. 84 1—3

ЗЛАТАН НАКИТ СТАРИ И НОВИ КУПУЈЕМ:

Дијаманте крупније, брилијанте све величине, златне зубе, бурме, прстење, минђуше, брошеве, бразлетне, ланце, сатове златне, сребрне и металне само исправне и од бољих познатих марака; старо злато оштећено, излизано, поломљено и горело сваку количину, купујем сребрне есцајге и остале исправне предмете од сребра купује и највише плаћа. Бесплатно процењује и на захтев процењене вредности исплаћује одмах позната фирма

„БРИЛИЈАНТ“
власник МИЛИВОЈЕ М. МИТРОВИЋ
БЕОГРАД — ЂОРЂА ВАШИНГТОНА УЛ. БР. 6 — ТЕЛ. 28-706

На намештај ЗОРА Београд

Кр. Александра бр. 87-97 тел. 40-156

Има велики избор спаваћих соба, кухиња, трпезарија, комбинованих соба, кауча, патент фотеља, салонских дубоких фотеља, уз најниже цене, најлепши избор за 1943 год.

Власник Ђорђе Барјакшић

ПАЈНОВИЈИ СРПСКО-НЕМАЧКИ РЕЧНИК

ОД ВИЛХАРА

повезан у платну динара 150.—

Књижарима уобичајени радат

„СРПСКОЈ КЊИЖАРИ“ Београд
Кр. Александра 18. Чек. рач. Пошт. штед. 61240.

ВАША СУДБИНА БЕСПЛАТНО

Овај велики добротвор човечанства, популарно познати истраживач из области «Астролошких наука» чини бесплатно велика и значајна прорицања Ваше судбине, чија претсказивања изазивају велику и нечувену сензацију у целом културном свету.

Он ће Вам помоћи, и Ви ћете бити срећни, поверите се да Вам прорекне узбудљиве чињенице које ће мењати Ваш ток живота и помоћи да дођете до добитка и сваког жељеног успеха, пронађите и оцртати све главније смернице Вашег будућег животног пута.

Сваком ће се претсказивати успех и срећа у будућности, прошлости, садашњости, каријери, служби, науци, богатству, љубави, браку, лутрији, путовању, наслеђу, здрављу, миру, судским споровима, спекулацијама, изненадним добитцима, давање се сваком стручни писмени савет који ће Му користити кроз цео живот, те се одговара и на сва тајна заинтересована питања, која се могу поверити без икаквог устручавања.

Тумачи Ваше значајне снове, открива тајне Ваших великих пријатеља и непријатеља, предвиђа разне опасности, несретне случајеве и слично.

Хороскоп се шаље сваком у највећој дискрецији.

Многобројне изјаве захвалности свакодневно стижу и из свих делова света, што доказује изванредну поузданост у тачном претсказивању, те овом славном «претставнику астрологије» одата су признања од највећих личности, од великих научника, књижевника, уметника, филозофа, великих политичара и победника на свим војним и дипломатским пољима.

Пошаљите и Ви тачну и читљиву адресу својеручно исписану означивши спол, дан, месец, и годину Вашег рођења са 50 дин. у новцу упутницом, на име трошкова.

Адреса: АСТРОЛОШКИ БИРО РАДОСАВЉЕВИЋ, пошт. факс бр. 1 — СОПОТ (Дунавска бановина) — Космајски код Београда. 78 1—1

Машинско-техничко предузеће

Инж. СТ. СТАНИСАВЉЕВИЋА

Телефон 30-258 Београд Кр. Милана 35

Испоручује и монтира Френцисове водене турбине, генераторе за саугасмоторе свих снага и комплетне млинске штепове. 80, 1—1

ДРЖАВНА ХИПОТЕКАРНА БАНКА

изложиће јавној продаји са почетном лицитационом ценом ова имања:

на дан 24 фебруара 1943 год.:

- Плац 416,20 м. кв. Пуковника Недића бр. 9 Дин. 150.000.—
- Плац 282,50 м. кв. са зградом Љубићка бр. 11. Динара 180.000.—
- Плац 1070,3 м. кв. Румунска бр. 60 Дин. 1.000.000.—
- Плац 420,7 м. кв. са зградом Хилендарска бр. 14 Динара 3.000.000.—
- Плац 356,40 м. кв. са зградом Васе Чарапића бр. 7 Дин. 6.000.000.—

На дан 26 фебруара 1943 године:

- Плац 359,5 м. кв. две зграде Кавадарска бр. 4 Дин. 380.000.
- Плац 491,25 м. кв. две зграде Дојранска бр. 6 Дин. 700.000.
- Плац 449,60 м. кв. са зградом Господара Вучића бр. 78 Дин. 1.500.000.—
- Плац 780 м. кв. са зградама Кр. Александра бр. 168 Дин. 4.000.000.—

Продаја ће се обавити у банчиној згради, Скадарска бр. 33, где се могу добити сва даља обавештења. 81 1—1